

Stenografični zapisnik

druge seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dne 30. septembra 1904.

Navzoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton pl. Detela. Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik ekselenca baron Viktor Hein in c. kr. okrajni glavar Viljem Haas. — Vsi člani razun: Knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič in Ivan Božič. — Zapisnikar: Deželni tajnik Fran Uršič.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika I. deželno-zborske seje dne 27. septembra 1904.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 52. Utemeljevanje samostalnega predloga gospoda poslanca dr. Šusteršiča in sodrugov gledé podpor vsled elementarnih nezgod.
4. Priloga 53. Utemeljevanje samostalnega predloga gospoda poslanca dr. Šusteršiča in tovarišev v zadevi spremembe deželnega reda in volilnega reda za deželni zbor.
5. Ustno poročilo upravnega odseka gledé dovolitve višjih nego 20% priklad za cestne namene (k prilogi 11 l. 1903 in 49 l. 1904).
6. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu deželnokulturnega zaklada za l. 1900 in o proračunu za l. 1902 (k prilogi 7 l. 1902).
7. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu deželnokulturnega zaklada za l. 1901 in o proračunu za l. 1902 (k prilogi 3 l. 1903).
8. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu deželnokulturnega zaklada za l. 1902 (k prilogi 4).
9. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu deželnokulturnega zaklada za l. 1903 (k prilogi 25).
10. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu deželnokulturnega zaklada za l. 1904 (k prilogi 5).
11. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu deželnokulturnega zaklada za l. 1905 (k prilogi 36).
12. Ustno poročilo finančnega odseka o deželnega posojilnega zaklada računskem sklepu za l. 1900 in o proračunu za l. 1902 (k prilogi 6 iz l. 1902).
13. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu deželnega posojilnega zaklada za l. 1901 in o proračunu za l. 1903 (k prilogi 4 l. 1903).
14. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu deželnega posojilnega zaklada za l. 1902 (k prilogi 6).

Stenographischer Bericht

der zweiten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 30. September 1904.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto Edler von Detela. — Regierungsvertreter: K. k. Landespräsident Excellenz Viktor Freiherr von Hein und k. k. Bezirkshauptmann Wilhelm Haas. — Sämtliche Mitglieder mit Ausnahme von Fürstbischof Dr. Anton Bonaventura Jeglič und Johann Božič. — Schriftführer: Landschafts-Secretär: Franz Uršič.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolls der I. Landtags-Sitzung vom 27. September 1904.
2. Mitteilungen des Landtags-Präsidiums.
3. Beilage 52. Begründung des selbständigen Antrages des Herrn Abgeordneten Dr. Šusteršič und Genossen, betreffend die Unterstützungen anlässlich der Elementarereignisse.
4. Beilage 53. Begründung des selbständigen Antrages des Herrn Abgeordneten Dr. Šusteršič und Genossen, betreffend die Änderung der Landes-Ordnung und der Landtags-Wahlordnung.
5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Bewilligung von mehr als 20% Umlagen für Straßenzwecke (ad Beilage 11 de 1903 und 49 de 1904).
6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Landeskulturfonds für das Jahr 1900 und den Voranschlag für das Jahr 1902 (zur Beilage 7 de 1902).
7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Landeskulturfonds pro 1901 und über den Voranschlag pro 1903 (zur Beilage 3 de 1903).
8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Landeskulturfonds pro 1902 (zur Beilage 4).
9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Landeskulturfonds pro 1903 (zur Beilage 25).
10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Landeskulturfonds pro 1904 (zur Beilage 5).
11. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Landeskulturfonds für das Jahr 1905 (zur Beilage 36).
12. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Landesanlehensfonds pro 1900 und über den Voranschlag pro 1902 (zur Beilage 6 de 1902).
13. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Landesanlehensfonds pro 1901 und den Voranschlag pro 1903 (zur Beilage 4 de 1903).
14. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Landesanlehensfonds pro 1902 (zur Beilage 6).

15. Ustno poročilo finančnega odseka o deželnega posojilnega zaklada računskem sklepu za leto 1903 (k prilogi 48 iz l. 1904).
16. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega posojilnega zaklada za l. 1904 (k prilogi 7).
17. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega posojilnega zaklada za l. 1905 (k prilogi 43).
18. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu muzejskega zaklada za l. 1900 in o proračunu za l. 1902 (k prilogi 12 iz l. 1902); o računskem sklepu za leto 1901 (k prilogi 24 iz l. 1903) in o proračunu za l. 1903 (k prilogi 25 iz l. 1903); o računskem sklepu za l. 1902 (k prilogi 15 iz l. 1904); o proračunu za l. 1904 (k prilogi 16 l. 1904); o računskem sklepu za leto 1903 (k prilogi 30 iz l. 1904); o proračunu za l. 1905 (k prilogi 46 iz l. 1904).
19. Ustno poročilo finančnega odseka o gledališkega zaklada računskem sklepu za l. 1900 in proračunu za leta 1902 (k prilogi 31 iz l. 1902); o računskem sklepu za leto 1901 (k prilogi 14 iz l. 1903); o proračunu za l. 1903 (k prilogi 22 iz l. 1903); o računskem sklepu za l. 1902 (k prilogi 13 iz l. 1904); o proračunu za l. 1904 (k prilogi 14 iz l. 1904); o računskem sklepu za l. 1903 (k prilogi 28 iz leta 1904); o proračunu za l. 1905 (k prilogi 35 iz l. 1904).
20. Ustno poročilo upravnega odseka o dopisu c. kr. okrajnega sodišča v Črnomlju glede kazenskega postopanja proti nekemu deželnemu poslancu.
21. Ustna poročila upravnega odseka o prošnjah:
 - a) županstva v Zelimljah za uravnavo Zelimljsčice;
 - b) podobčine Češnjica za izločitev iz občine Selce pri Škofjiloki;
 - c) županstva v Motniku za preložitev klancev na deželni cesti Kamnik-Motnik;
 - d) županstva Butoraj za razdelitev vzdrževalnih stroškov neke občinske ceste;
 - e) občincev v Dvorski vasi za razdelitev lovske najemščine med občince;
 - f) vaščanov v Zgornji Okoršnici pri Semiču za podaljšanje vodovoda;
 - g) vaščanov v Kuželju, občina Fara, za zgradbo ceste od Petrinje do Vozela;
 - h) županstva v Krškem za podporo za preložitev občinske ceste v Senušah;
 - i) županstva v Podgorici, da se napravi most čez Savo pri Sv. Jakobu;
 - j) županstva v Dobrunjah za uvrstitev Reške občinske ceste med okrajne ceste.
22. Ustno poročilo finančnega odseka o deželne prisilne delavnice računskem sklepu za leto 1900 in proračunu za leto 1902 (k prilogi 10 iz l. 1902); o računskem sklepu za leto 1901 in proračunu za l. 1903 (k prilogi 6 iz l. 1903); o računskem sklepu za l. 1902 (k prilogi 8 iz leta 1904); o računskem sklepu za l. 1903 (k prilogi 27 iz leta 1904).
23. Ustno poročilo finančnega odseka o razširjalnej zgradbi k domobranskeji vojašnici (k prilogi 23 iz leta 1903).
24. Ustno poročilo finančnega odseka o pokojninskega zaklada deželnih uslužbencev računskem sklepu za l. 1900 in proračunu za l. 1902 (k prilogi 16 iz leta 1902); o računskem sklepu za leto 1901 in proračunu za leto 1903 (k prilogi 16 iz leta 1904); o računskem sklepu za l. 1902 (k prilogi 17 iz leta 1904) in o proračunu za l. 1904 (k prilogi 18 iz leta 1904); o računskem sklepu za l. 1903 (k prilogi 31 iz l. 1904) in o proračunu za leto 1905 (k prilogi 39 iz l. 1904).
25. Dopolnilne volitve:
 - a) v finančni odsek,
 - b) v upravni odsek.
15. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabluß des Landesfonds pro 1903 (zur Beilage 48 de 1904).
16. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Landesanlehensfonds pro 1904 (zur Beilage 7).
17. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Landesanlehensfonds für das Jahr 1905 (zur Beilage 43).
18. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabluß des Museumsfonds für das Jahr 1900 und über den Voranschlag pro 1902 (zur Beilage 12 de 1902); über den Rechnungsabluß pro 1901 (zur Beilage 24 de 1903) und über den Voranschlag pro 1903 (zur Beilage 25 de 1903); über den Rechnungsabluß pro 1902 (zur Beilage 15 de 1904); über den Voranschlag pro 1904 (zur Beilage 16 de 1904); über den Rechnungsabluß pro 1903 (zur Beilage 30 de 1904); über den Voranschlag pro 1905 (zur Beilage 46 de 1904).
19. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabluß des Theaterfonds pro 1900 und über den Voranschlag pro 1902 (zur Beilage 31 de 1902); über den Rechnungsabluß pro 1901 (zur Beilage 14 de 1903); über den Voranschlag pro 1903 (zur Beilage 22 de 1903); über den Rechnungsabluß pro 1902 (zur Beilage 13 de 1904); über den Voranschlag pro 1904 (zur Beilage 14 de 1904); über den Rechnungsabluß pro 1903 (zur Beilage 28 de 1904); über den Voranschlag pro 1905 (zur Beilage 35 de 1904).
20. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Zuschrift des k. k. Bezirksgerichtes in Črnomelj, betreffend die strafgerichtliche Verfolgung eines Landtagsabgeordneten.
21. Mündliche Berichte des Verwaltungsausschusses über Petitionen:
 - a) des Gemeindeamtes in Zelimlje um Regulierung des Zelimljsicabaches;
 - b) der Untergemeinde Češnjica um Auscheidung aus der Gemeinde Selzsch bei Bischofslack;
 - c) des Gemeindeamtes in Motnik um Umlegung der Steilen an der Landstraße Stein-Motnik;
 - d) des Gemeindeamtes in Butoraj um Repartierung der Erhaltungskosten einer Gemeindefstraße;
 - e) der Insassen von Dvorskavaš um Verteilung des Jagdpachtzuschlages unter die Dvrsinsassen;
 - f) der Insassen von Ober-Dkoršnica bei Semič um Verklärung der Wasserleitung;
 - g) der Insassen von Kuželj, Gemeinde Fara, um Herstellung einer Straßenverbindung zwischen Petrinja und Vozel;
 - h) des Gemeindeamtes in Gurefeld um Subvention behufs Umlegung der Gemeindefstraße in Senuš;
 - i) des Gemeindeamtes in Podgoric um Errichtung einer Brücke über die Save bei St. Jakob;
 - j) des Gemeindeamtes in Dobrunje um Einreihung der Refak-Gemeindefstraße unter die Bezirksstraßen.
22. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabluß des Zwangsarbeitshausfonds pro 1900 und den Voranschlag pro 1902 (zur Beilage 10 de 1902); über den Rechnungsabluß pro 1901 und den Voranschlag pro 1903 (zur Beilage 6 de 1903); über den Rechnungsabluß pro 1902 (zur Beilage 8 de 1904); über den Rechnungsabluß pro 1903 (zur Beilage 27 de 1904).
23. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Erweiterungsbau der Landwehrkaserne (zur Beilage 23 de 1903).
24. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabluß des Pensionsfonds der Landesbediensteten pro 1900 und über den Voranschlag pro 1902 (zur Beilage 16 de 1902); über den Rechnungsabluß pro 1901 und den Voranschlag pro 1903 (zur Beilage 16 de 1903); über den Rechnungsabluß pro 1902 (zur Beilage 17 de 1904) und über den Voranschlag pro 1904 (zur Beilage 18 de 1904); über den Rechnungsabluß pro 1903 (zur Beilage 31 de 1904) und über den Voranschlag pro 1905 (zur Beilage 39 de 1904).
25. Ergänzungswahlen:
 - a) in den Finanzausschuß,
 - b) in den Verwaltungsausschuß.

Začetek seje ob 10. uri 20 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 20 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Proglašam sklepčnost visoke zbornice ter otvarjam sejo.

Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika 1. deželno-zborske seje dné 27. septembra 1904.

1. Utegnung des Protokollcs der 1. Landtagsitzung vom 27. September 1904.

Tajnik Uršič:

(Bere zapisnik I. seje v slovenskem jeziku. — Liest das Protokoll der I. Sitzung in slovenischer Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov poslancev kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.

2. Mitteilungen des Landtagspräsidiums.

Deželni glavar:

Naznanjam, da sem prejel od c. kr. deželne vlade sledeči dopis:

(bere — liest.)

„Im Sinne des § 180 Abs. 2. des Gesetzes über die Personalsteuer läuft mit Ende December 1904 die Funktionsdauer folgender vom krain. Landtage gewählten Mitglieder und Stellvertreter der Personaleinkommensteuer-Berufungs-Kommission ab:

I. Mitglieder:

Dr. Maximilian Edler von Wurzbach, Advokat und Großgrundbesitzer in Laibach.

Andreas Kalan, Domherr in Laibach,

Otto Edler von Detela, Landeshauptmann in Laibach,

Peter Grasselli, Landtagsabgeordneter in Laibach,

II. Stellvertreter:

Dr. Theodor Rudesch, Großgrundbesitzer in Reifnitz,

Karl Luckmann, Landtagsabgeordneter, Direktor der krainischen Industrie-Gesellschaft in Laibach,

Dr. Danilo Majaron, Advokat und Landtagsabgeordneter in Laibach,

Jvan Božič, Landtagsabgeordneter und Besitzer in Podraga.

Zufolge Finanzministerialerlasses vom 16. December 1903. Z. 4970/J. W. und in Gemäßheit des Artikels 62, 2 der Vollzugsvorschrift zum IV. Hauptstücke der Personalsteuergesetze hat daher das Präsidium der k. k. Finanzdirektion schon mit der Note vom 6. März l. J., Z. 300 Pr., das Ersuchen gestellt, es möge veranlaßt werden, daß der Landtag bei seinem nächsten Zusammenritte die nötigen

Ergänzungswahlen im Sinne der §§ 182 u. 183 P. St. G. vornehme, wobei bemerkt wird, daß die Ausscheidenden wiedergewählt werden können und die Wahl nicht auf Mitglieder des Landtags beschränkt ist

Weiters hätte der Landtag auch noch jene Wahlen in die Erwerbsteuer-Landes- und in eingangs genannte Kommission vorzunehmen, auf die sich die hierortige Zuschrift vom 13. September 1903., Z. 3869/Pr., bezieht.

Ich stelle daher an Euer Hochwohlgeboren das Ersuchen, sämtliche im obigen Sinne nötigen Ergänzungswahlen vom Landtage sogleich nach dessen Zusammenritte vornehmen zu lassen und das Resultat dahin anher mitzuteilen.“

Ker je stvar važna in nujna, bom dotične volitve postavil na dnevni red prihodnje seje, da bodo gospodje poslanci imeli čas, dogovoriti se glede onih članov, katere mislijo voliti.

Poslanec dr. Šusteršič:

Prosim besede v formalnem oziru!

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Šusteršič ima besedo v formalnem oziru.

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! Prečital se je ravnokar dopis visoke c. kr. deželne vlade v zadevi, katera se tiče cele kranjske dežele, ki je po ogromni večini slovenska. Torej že čisto navadna dostojnost zahteva, da c. kr. deželna vlada vsaj v obeh deželnih jezikih dopisuje deželnemu zboru Kranjskemu, ne pa samo v nemškem jeziku, ki je le jezik male manjšine prebivalstva v deželi.

Torej bi jaz gospoda deželnega glavarja prosil, da bi gospodu deželnemu predsedniku dal vedeti, da je njegova dolžnost, v bodoče v obeh deželnih jezikih dopisovati deželnemu zboru Kranjskemu (Burno odobravanje, ploskanje in živjoklici na levi in na galeriji — Stürmischer Beifall, Händeklatschen und Livijo-Rufe links und auf der Gallerie.)

Deželni glavar:

Ekscelenca gospod deželni predsednik ima besedo.

C. kr. deželni predsednik ekscelenca baron Hein:

Častita zbornica! Jaz moram v tem oziru le konstatirati, da deželna vlada ni dopisala visokemu deželnemu zboru, temveč deželnemu odboru. (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „To je vse eno, to je ravno tisto!“) To ni vse eno, to ni ravno tisto. Vse kar predloži vlada visoki deželni zbornici, predloži v slovenskem in nemškem jeziku, dopisovanje deželne vlade na deželni odbor je pa druga stvar (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Oho!“) in to dopisovanje je dosedaj zmerom bilo v nemškem jeziku (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič:

„To je bilo ravno slabo! Zahtevamo, da se dopisuje v obeh jezikih! Kdo pa plača? Vlada ima v obeh jezikih dopisovati!“ Obadva jezika sta enako opravičena in vsak urad — in deželni odbor je urad — je dolžan sprejemati dopise v slovenskem in v nemškem jeziku. Tako postopa tudi vlada, ona sprejema vse dopise, ali so v nemškem ali v slovenskem jeziku. To je stališče zakona. (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „To se bo že še dogdalo! Bomo že pokazali, kaj je stališče zakona na Kranjskem!“)

Deželni glavar:

Dalje sem prejel dopis c. kr. okrajnega sodišča v Škofjiloki, katero vpraša, ako visoki zbor dovoljuje, da se kazensko zasleduje član visoke zbornice gospod Franc Demšar zaradi prestopka tikajočega se zakona gledé obrambe proti živinskim kužnim boleznim.

Po §. 2. zakona z dne 3. oktobra 1861 ima visoka zbornica o tem sklepati, izročam torej ta dopis upravnemu odseku.

Dalje sem prejel dva dopisa in sicer od gospodov načelnikov finančnega odseka in upravnega odseka.

Prosim gospoda zapisnikarja, da najprej prečita dopis, v katerem poroča po svojem načelniku gospodu županu Ivanu Hribarju finančni odsek.

Tajnik Uršič

(bere — liešt):

„Ljubljana, 30. septembra 1904.

Preblagorodni gospod!

Finančni odsek je v svojej, dne 27. t. m. po Vašem Preblagorodju v zbornici naznanjenej seji, istega dne popoldne ob štirih, katere se gospodje poslanci Mih. Arko, dr. Ivan Krek, Fran Povše, dr. Ivan Šusteršič in dr. Ignacij Žitnik niso udeležili, razdelil poročila ter je tem petero nenavzočim članom finančnega odseka in poročanje pridellil: 1. gospodu Mihaelu Arkotu: *a)* deželnega odbora poročilo za zvišanje potrebščine za uravnavo Mirne (k prilogi 12 iz l. 1903); *b)* prošnjo Lichtenthurnične sirotišnice v Ljubljani za zvišanje podpore za osemrazrednico v tem zavodu (št. CCLXVIII.); *c)* prošnjo Amalije Wurnerjeve, vdove okrožnega zdravnika v Kostanjevici, za podporo (št. CCLXXXIV.) 2. gospodu poslancu dr. Ivanu Kreku: *a)* deželnega odbora poročilo v zadevi deželne podpore meščanski šoli v Krškem (k prilogi 30 iz leta 1902); *b)* prošnja oo. Salezijancev na Rakovniku, da bi dežela plačevala učitelja na njihovem zavodu (št. CCLXVII.); *c)* prošnjo „Mensae academicae“ na dunajskem vseučilišču za podporo pro 1902–1904 (št. CCLXX.); *d)* podpornega društva za pravnike na dunajskem vseučilišču (št. CCLXXI.); *e)* društva v podporo izpuščenih kaznjencev v Mariboru (št. CCLXXII.); *f)* prošnjo Petra Žmitka, frekventanta umetno-obrtne šole za ustanovo ali podporo (št. CCLXXVII.); *g)*

prošnjo društva „Narodna šola“ za podporo (št. CCLXXXIII.); *h)* prošnjo ravnateljstva c. kr. druge državne gimnazije v Ljubljani za podporo revnim dijakom (št. CCLXXXVII.); *i)* prošnjo „Avstro-ogrškega pomožnega društva v Monakovem“ za podporo (št. CCLXXXVIII.); *k)* prošnjo „Filharmoničnega društva“ v Ljubljani za podporo (št. CCLXXXIX.) 3. gospodu poslancu Franu Povšetju: *a)* poročilo deželnega odbora o dovolitvi deželnega prispevka za uravnavo Save med Kresnicami in Brnekom (k prilogi 17 iz leta 1902); *b)* o garancijskega zaklada dolenskih železnic računskem sklepu za leto 1900 (k prilogi 18 iz l. 1902), računskem sklepu za leto 1901 (k prilogi 17 iz l. 1903), ter računskem sklepu za leto 1902 (k prilogi 23 iz l. 1904); *c)* o prošnji „der österreichischen Zentralstelle zur Wahrung landwirtschaftlicher Interessen beim Abschlusse von Handelsverträgen“ za podporo (št. CCLXXXI.); 4. gospodu poslancu dr. Ivanu Šusteršiču: *a)* deželnega odbora poročilo o zakupu užitnine odstrani dežele Kranjske (k prilogi 20. iz leta 1903); *b)* deželnega odbora poročilo o osušenju ljubljanskega barja (k prilogi 1 iz l. 1904); *c)* o prošnji des „Oesterreichischen Aerztevereines“ na Dunaji za podporo zavodu v podpiranje udov in sirot (št. CCLXXIII.); *č)* o prošnji županstva v Dolenji vasi, da se pri obrtnem davku na krošnjarstvo odpravijo doklade (št. CCLXXV.) — 5. gospodu poslancu dr. Ignaciju Žitniku: *a)* o ustanovnih zakladov računskih sklepih za leto 1900 in proračunu za leto 1902 (k prilogi 4. iz l. 1902), računskih sklepih za leto 1901 in proračunu za leto 1903 (k prilogi 7. iz leta 1903), računskih sklepih za leto 1902 (k prilogi 12. iz leta 1904); *b)* o deželnega odbora poročilu glede dovolitve deželnega prispevka za vodovod v Zagorji ob Savi (k prilogi 21. iz leta 1903); *c)* o deželnega odbora poročilu glede deželnega prispevka za uravnavo Save pri Lazah in Krškem (k prilogi št. 36. iz leta 1903); *č)* in *d)* o prošnjah županstev v Cerknici in Martinjaku za 300/0 prispevek k napravi vodovoda (št. CCLXXIX in CCLXXX.)

Vse na ta poročila nanašajoče se spise doposlal sem še istega dne imenovanim gospodom poslancem s posebnim pismom za vsacega, v katerem pismu sem jih ob jednem povabil k seji finančnega odseka za naslednji dan dné 28. t. m. ob 10. uri dopoldne. Kakor je iz priloženega poročila deželnih slug Iv. Šelkota, M. Baloha in pomožnega sluga Josipa Dejaka vidno, prevzela sta pismi samo gospoda poslanca Fran Povše in dr. Ignacij Žitnik; odrekla pa sta prevzete spisov. Gospodje poslanci Mihael Arko, dr. Ivan Krek in dr. Ivan Šusteršič niso hoteli prevzeti ne povabilnih pisem in ne spisov. Pri seji finančnega odseka dne 28. t. m. ob 10. uri dopoldne ni bil navzoč nobeden imenovanih deželnih poslancev.

Kakor pod B. priloženo vabilo spričuje, izjavilo je tudi vseh pet poslancev slugi, da k seji dne 29. t. m. ob 10. uri dopoldne ne pridejo in ni nobeden iz njih hotel vabila k seji podpisati.

Finančni odsek je — kakor spričuje dnevni red današnje zbornične seje — kljubu odsotnosti imenovanih gospodov poslancev, lotil se v interesu dežele in nje prebivalstva z vso gorečnostjo reševanja prideljenih mu poročil in je trdno odločen, tudi v bodoče tako ravnati. Da mu bode pa mogoče delo, katerega se je v poslednjih treh letih, odkar deželni zbor redno ne deluje, nakupičilo jako veliko in ker je v teh zastankih mnogo za deželo Kranjsko v gospodarskem, kulturnem in gmotnem oziru neizmerno važnih zadev, ki zahtevajo natančnega proučevanja, prosim Vas, preblagorodni gospod deželni glavar, da — ker so gospodje poslanci Mihael Arko, dr. Ivan Krek, Fran Povše, dr. Ivan Šusteršič in dr. Ignacij Žitnik izostali brez dovoljnega izgovora (Poslanec Jaklič: — Abgeordneter Jaklič: „Ali je Hribar to pisal?“ — Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Osel je bil, ki je to pisal! To je jasno!“) iz treh zaprednih sej finančnega odseka — v smislu določil §. 24. opravnega reda za deželni zbor vojvodine Kranjske blagovolite odrediti novo volitev petero članov v finančni odsek.

Sprejmite, preblagorodni gospod deželni glavar zagotovilo mojega najodličnejšega spoštovanja, v katerem imam čast ostajati

udani Vam

Ivan Hribar s. r.“

Poslanec Hribar:

Prosim besede! Ravnočkar se me je opozorilo, da je gospod poslanec dr. Šusteršič, med tem ko je gospod zapisnikar čital dopis, katerega sem v imenu finančnega odseka naslovil na gospoda deželnega glavarja, vmes zaklical: „Osel, ki je to pisal.“

Prosim gospoda deželnega glavarja, da gospoda poslanca dr. Šusteršiča zaradi tega neparlamentarnega izraza blagovoli poklicati k redu.

Deželni glavar:

Jaz tega vmesklica nisem slišal; konstatiralo se pa bode po stenografičnem zapisniku, ali so te besede padle (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Ni treba! Se vjema! Sam pripoznam, da ne bomo časa izgubivali!“)

Če je torej to res, kličem gospoda poslanca dr. Šusteršiča k redu (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Slava mu! Fin izraz!“)

Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita še dopis gospoda načelnika upravnega odseka!

Tajnik Uršič

(bere — liest):

„Hohes Landtags-Präsidium!

Obwohl am 27. bei Schluß der Sitzung für 4 Uhr Nachmittag die erste Verwaltungs-Ausschuß-Sitzung bekannt gegeben wurde und ich als Obmann die 2. und 3. Sitzung des Ausschusses für den 28. Vormittag 10 Uhr und Nachmittag halb 3 Uhr schriftlich verlaublich und

den Herren P. T. Landtagsabgeordneten Drobnič, Jaklič, Bakič, Pogačnik und Povše, als Ausschußmitgliedern, die Einladung durch die Diener zukommen ließ, erschien keiner der Herren, ohne sich zu entschuldigen, bei den 3 Sitzungen.

Nach § 24, al. 4 der Geschäftsordnung hat in diesem Falle der Vorsitzende eine neue Wahl zu veranlassen, ich ersuche daher Euer Hochwohlgeboren als Landeshauptmann die Ergänzungswahlen auf die Tagesordnung zu setzen.

Laibach, den 29. September 1904.

Leopold Freih. Liechtenberg m. p.,
b z Obmann des Verwaltungs-Ausschusses.“

Deželni glavar:

Z ozirom na ta dva dopisa se bodo glede na §. 24. opravnega reda dopolnilne volitve v finančni in v upravni odsek namesto teh članov vršile koncem seje.

Dalje naznanjam, da so mi bile izročene sledeče peticije in sicer se izročajo finančnemu odseku:

Bolniško in podporno društvo pomočnih in zasebnih uradnikov za Kranjsko v Ljubljani prosi denarne podpore.

Med. dr. Živko Lapajne, operacijski gojenec c. kr. češke vseučiliščne klinike v Pragi prosi ustanove za nadaljevanje študij.

Dr. Ernst Dereani, operacijski gojenec c. kr. češke vseučiliščne klinike v Pragi prosi ustanove za nadaljevanje študij.

Eppich Matija, umirovljeni odgonski sprevodnik, za zvišanje miloščine, oziroma za podporo.

Podružnica pomočnega društva za bolne na pljučih v Ljubljani prosi podpore.

Upravnemu odseku pa se izroča dopis: Bezirksgericht in Bischoflack mit der Anfrage wegen Strafverfolgung des Landtagsabgeordneten Franz Demšar.

Gospod poslanec dr. Žitnik izroča prošnjo: „Karol Kristof, umirovljeni nadučitelj v Novemestu za zvišanje pokojnine.“

(Se izroči finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Povše izroča prošnjo: „Strgar Andrej, posestnik v Podlipoglavu, prosi podpore vsled požara.“

Gospod poslanec dr. Žitnik izroča prošnjo: „Kuntarič Ivan, bivši deželni dacar v Razdrtem, prosi mesečne podpore.“

3. Priloga 52. Utemeljevanje samostalnega predloga gospoda poslanca dr. Šusteršiča in sodrugov glede podpor vsled elementarnih nezdod.

3. Beilage 52. Begründung des selbständigen Antrages des Herrn Dr. Šusteršič und Genossen, betreffend die Unterstützungen anlässlich der Elementarereignisse.

Gospod poslanec dr. Šusteršič ima besedo v utemeljevanje tega samostalnega predloga.

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! Ker sem v zadnji seji visoke zbornice, utemeljujoč nujnost tega predloga, itak utemeljil tudi že meritum, zaradi tega se danes lahko omejim na par besed.

Predlog gre na to, da se deželnemu odboru dovoli izvanredni kredit v odpomoč zoper velike škode, katere so l. 1903. in letošnje leto prizadejale ujme prebivalstvu v deželi. Stvar finančnega odseka bodi, preiskavati, v koliko je mogoče spraviti v soglasje neobhodno potrebne podpore s sredstvi, katere ima dežela na razpolago, in ako je mogoče in v katerem obsegu najti za te podpore potrebne vire. Tedaj bi bilo prezgodno, ako bi se danes hotel spuščati v to vprašanje.

Druga točka predloga je poziv na osrednjo vlado, da pomore tudi iz državnih sredstev, in tudi to točko sem v zadnji seji zadostno utemeljil. Pristavil bi danes le še nekaj podrobnosti o škodah zadnjega leta, to je od 1. septembra 1903 do 20. septembra letos, in sicer ob roki deželnoodborskih aktov, navajajoč prošnje, ki so bile vložene v tem času pri deželnem odboru za deželno podporo.

Tu imamo občino Jablanico za tamošnje občane vsled poškodbe po toči. Potem je občina Srednja vas v Radovljiškem okraju, požar, cenjena škoda 125.450 K;
 občina Žiri za posestnike podobčine Ledine, škoda po žledu, procenjena na 20.000 K;
 vasi Dolenja Pristava in Hinje v občini Šmihel - Stopiče, pogorelci, cenjena škoda 75.400 K;
 podobčina Šmihel v občini Hrenovice na Notranjskem, pogorelci, procenjena škoda 175.230 K;
 občina Št. Jurij v kranjskem okraju, pogorelci, procenjena škoda 20.000 K;
 Št. Urska Gora v občini Cerklje v kranjskem okraju, pogorelci, procenjena škoda 20.000 K;
 vas Retje v občini Loški Potok, pogorelci, procenjena škoda 98.234 K;
 vas Podpeč v občini Videm v kočevskem okraju, pogorelci, procenjena škoda 114.480 K;
 vas Sv. Lenart občine Selce v kranjskem okraju, škoda po toči, procenjena na 2.500 K;
 občina Prečna, Šmihel - Stopiče, Mirna Peč in Dobrniče, novomeškega okraja, škoda po toči, procenjena na 127.000 K;
 občina Podrečje v kamniškem okraju, škoda po toči, procenjena na 19.250 K;
 občina Prevoje okraja kamniškega, škoda po toči, cenjena na 28.750 K;
 občina Lukovica, okraja kamniškega, škoda po toči, procenjena na 5.107 K;
 občina Zagorica, okraj Litija, škoda po toči in suši, cenjena na 6.000 K;

To znaša skupno škodno svoto 837.401 K.

Poleg tega je še cela vrsta posameznih slučajev, posameznih posestnikov, katerih pa tukaj nečem navajati, da ne porabim preveč časa.

Iz vsega tega se vidi, da je, osobito ako upoštevamo tudi lansko leto izkazano svoto škod, ki znaša čez 1.000.000 K, škoda ogromna in da je torej tudi potreba velika! Prosim torej, da visoki zbor izvoli stavljenemu predlogu v principu pritrditi, odnosno skleniti, da se ta predlog odkáže finančnemu odseku. (Odobrovanje na levi. — Beifall links.)

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je enoglasno sprejet in torej se samostalni predlog izroči finančnemu odseku.

Točka:

4. Priloga 53. Utemeljevanje samostalnega predloga gospoda poslanca dr. Šusteršiča in tovarišev v zadevi spremembe deželnega reda in volilnega reda za deželni zbor.

4. Beilage 53. Begründung des selbständigen Antrages des Herrn Abgeordneten Dr. Šusteršič und Genossen, betreffend die Aenderung der Landes-Ordnung und der Landtags-Wahlordnung.

Gospod poslanec dr. Šusteršič ima besedo v utemeljevanje tega samostalnega predloga.

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! Tudi pri utemeljevanju tega predloga bom kratek in se omejil le na nekatere neobhodno potrebne stavke.

V seji dne 22. septembra 1903 je visoka zbornica pritrdila soglasno nujnosti podobnega predloga, ki je bil tudi takrat stavljen od naše stranke. Ako letos nismo vložili nujnega predloga, temveč le samostalni predlog, je vzrok to, ker je pomen tega predloga, njegova važnost za položaj v deželi itak vsakemu častitemu gospodu poslancu znan in je torej oblika predloga brez posebnega pomena in brez posebne važnosti.

Po vsebini se ta predlog razlikuje od lanskega predloga samo po enem dostavku. Med tem ko je lanski predlog se glasil le splošno, da naj se volilni red spremeni v zmyslu razširjenja volilne pravice na vse sloje prebivalstva, ima današnji predlog en signifikanten dostavek, namreč, da se volilni red spremeni v zmyslu pomnožitve kmetiskih mandatov in razširjenja volilne pravice na vse sloje prebivalstva.

Prvega, namreč pomnožitve kmetiskih mandatov, tudi vsebina lanskega predloga ni izključevala; toda, ker se je ravno od nam nasprotnih strank visoke zbornice na deželi, na kmetih, trdilo, da se naš predlog obrača zoper interese kmetov, in gra-

jalo, da nismo predlagali pomnožitve kmetijskih mandatov, smo letos tej želji častitih gospodov od nasprotnih strank ugodili in smo pristavili še ta odstavek (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Res dobro srce!“) Sicer pa vemo vsi, da zamore biti volilna reforma le rezultat pogajanj med vsemi strankami visoke zbornice, kajti to je gotovo, da tako reformo lahko vsaka stranka zase, ako hoče, zapreči.

Ali, častita gospoda, to mora vendar vsakdo danes sprevideti, da je reforma našega volilnega reda, ki je prikrojen za popolnoma druge razmere, kakor so današnje, neizogibna in da se jej trajno ustavljati ne da. Napraviti se bo morala volilna reforma v modernem duhu prej ali slej in jaz mislim, da je pri tem položaju bolje, ako se ta reforma takoj napravi, nego če se žnjo čaka in s tem čakanjem poostri položaj v deželi in le čedalje bolj obtežuje to, kar bi bilo gotovo v interesu dežele dobro in koristno namreč, da se naredi konec bojnemu stanju, v katerem se cela dežela nahaja, bojnemu stanju, ki je končno poprijel se že zadnje vasi v naših hribih.

In čemu se ustavljate, gospoda moja, reformi, o kateri mora vsakdo priznati, da je nujna?!

Nihče, ki objektivno sodi, ne more reči, da je sedanji volilni red, bodisi pravičen, bodisi modern in bodisi —, da rabim besedo, katera je ja simpatična častitima nasprotnima strankama visoke zbornice (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Liberalen!“) — liberalen. Ne eno ne drugo ni ta volilni red. In osebno je ta volilni red skrajno v kvar in skrajno krivičen kmetijskemu stanju, kmetijskemu ljudstvu.

Jaz ne bom gospodov dolgo zadrževal, samo nekaj besed bom še povedal.

Kranjska je tako agrikulturna dežela, kakor malokatera. Kar pa daje specifičen značaj kranjski deželi, je to, da je ta dežela, bolj kakor vsaka, specifično kmetijska dežela. Galicija na primer je tudi agrikulturna, pa ne v takem zmislu kmetijska dežela, kakor Kranjska, ker tam veleposestvo, „žlahta“, ima še velik socialen pomen, in ima v zgodovini utrjene zasluge za deželo in za poljski narod. Pri nas vsega tega ni. Današnje veleposestvo v naši deželi nima niti iz gospodarskega, niti iz socialnega, niti iz zgodovinskega ozira nobenega pomena. Ako se naš veleposestnik hoče pečati s kmetijstvom, je kmet, kakor vsak drugi, če se pa ne peča s kmetijstvom, potem ima popolnoma druge interese, ne pa tistih, katere ima poljedelec. Pri nas, ako govorimo o agrikulturnem značaju naše dežele, je to le vzeto v zmislu „kmetijski“ značaj naše dežele. Kmet je steber naše dežele, ki je obenem silno važen za vzdrževanje slovenskega značaja naše dežele. (Živahno odobravanje na levi in na galeriji. — Lebhafter Beifall links und auf der Gallerie.) Iz tega ozira že se priporoča, da se pomnoži tudi politični vpliv kmetijskega prebivalstva naše dežele (Poslanec dr. Schwei-

tzer: — Abgeordneter Dr. Schweitzer: „Tako je!“) v razmerju z važnostjo, s pomenom tega stanu.

In potem, poglejmo številke. Pri zadnjih splošnih volitvah leta 1901. bilo je v kmetijskih občinah vpisanih volilcev 40.180, v mestih in trgih s trgovsko zbornico vred vpisanih volilcev 4927, in v veleposestvu vpisanih volilcev 90. Razmerje vejo gospodje. 40.180 volilcev na kmetih je imelo voliti 16 poslancev, 4927 mestnih volilcev je imelo voliti 10 poslancev in 90 volilcev veleposestva je imelo voliti še 10 poslancev.

Da so to nezdrave razmere, to mora vsakdo priznati. Če bi pa kdo trdil, da kmetijski stan ni tako politično zrel, kakor mestno prebivalstvo ali pa veleposestniki, potem moram odgovoriti, da odlično trditev zavračajo številke.

Politična zrelost se vidi najbolje v živahnem vdeleževanju javnega, političnega življenja. Čim večja je politična zavednost, tem večja je tudi vdeležba pri volitvah, in štatistika kaže, da je bila vdeležba volilcev iz skupine kmetijskih občin, če je tudi velika večina mandatov itak bila katoliško-narodni stranki zagotovljena, relativno veliko večja, kakor v vseh drugih skupinah. V kmetijskih občinah se je vdeležilo volitev 27.323 volilcev — vdeležilo nekoliko več, ali toliko je bilo oddanih veljavnih glasov — to je čez dve tretjini vpisanih volilcev. Gospodje, teh števil, tega razmerja, ne dosežete v nobeni deželi v Avstriji. V mestih in trgih, inkluzivno trgovske zbornice, ki je pa po svojem značaju mestna kurija, je bilo oddanih 2807 glasov, tedaj manj kot dve tretjini upravičenih glasov; in v skupini veleposestva je bilo oddanih 53 glasov, torej tudi pod dvema tretjinama upravičenih glasov.

Iz tega se vidi, da je bila v kmetijskih občinah relativno največja vdeležba in da je torej tam tudi najti največ politične zavednosti.

Sicer pa naš volilni red nikjer ne povdarja — mimogredoč bodi to omenjeno — nikjer ne povdarja „inteligenco“ kot razlog, ki da volilno pravico, temveč samo cenzus, davčno dolžnost, in kar se tega tiče, ni nobenega razločka med kmetom in mestnim prebivalstvom. Kmet ima ravnotoliki cenzus, 8 K minimum, kakor vsak mestni volilec in če je kaj pri tem upoštevati, je okolnost, da kmeta tistih 8 K mnogo bolj tare, kot mestnega davkoplačevalca, ker vendar vsakdo ve, da kmet veliko težje in redkeje do denarja pride, kot mestni, bodisi trgovec, bodisi katerikoli obrtnik.

Visoka zbornica, jaz se omejujem na ta kratka izvajanja in končno sem pooblaščen še izjaviti, kar je pravzaprav samo ob sebi umevno, da za slučaj, ako visoki zbor sklene, da se voli v zmislu predloga ustavnih odsek, da v tem slučaju se namerava katoliško-narodna stranka vdeležiti volitve v ta odsek (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Tudi delati!“) — gotovo —, ker se neče izogibati

nobeni dani priliki, da se, ako le mogoče, pride do lojalnega sporazumljenja. S tem sklepam. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi in na galeriji. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links und auf der Gallerie.)

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Im Namen meiner engeren Parteifreunde erlaube ich mir die Erklärung abzugeben daß wir gegen die Zuweisung des Antrages an den Verfassungsausschuß zwar durchaus keinen Anstand erheben, daß wir es aber als selbstverständlich betrachten, daß hiedurch unsere Haltung in diesem Ausschusse selbst, sowohl was Form als auch Inhalt des Antrages anbelangt, in keiner Weise präjudiciert wird.

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo ravnokar stavljenemu predlogu, da se izvoli ustavni odsek 12 članov, kateremu se izroči zadeva spremembe deželnege reda in deželnozborskega volilnega reda, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je enoglasno sprejet.

Ker je torej treba izvoliti ustavni odsek, bi jaz sejo prekinil, da se gospodje poslanci dogovore glede članov, katere mislijo voliti. (Klici: — Ruufe: „Koncem seje!“ „Am Schlusse der Sitzung!“)

Ker gospodje žele, da se volitev vrši šele koncem seje, se bo ista torej koncem vršila.

Izročeni mi je bil (bere — liest.):

„Nujni predlog
poslancev dr. Šušteršič in tovarišev.

Deželni zbor naj sklene:

C. kr. vlada se opozarja na deželi kranjski odnosno njenemu ugledu škodljive nedostatke pri c. kr. korespondenčnem uradu.

C. kr. vlada se pozivlje, da tem nedostatkom takoj energično odpomore in popravi krivico, katero je navedeni c. kr. urad prizadel deželi kranjski.

V formalnem oziru se predlaga takojšnja nujna razprava v smislu § 21. pravilnika.

Če bi pa zbor ne priznal nujnosti, naj se s tem predlogom postopa po § 18. pravilnika.

V Ljubljani, 30. septembra 1904.

Dr. Šušteršič s. r. Dr. Krek s. r. Fr. Demšar s. r.
Mihael Arko s. r. Pogačnik s. r. Drobnič s. r.
Dr. Žitnik s. r. Pakiž s. r. Košak s. r. Povše s. r.
Dr. Schweitzer s. r. Jaklič s. r. Pfeifer s. r.“

Gospod poslanec dr. Šušteršič ima besedo v utemeljevanje nujnosti tega predloga.

Poslanec dr. Šušteršič:

Visoka zbornica! Predvsem izvoli visoka zbornica sprejeti na znanje izjavo, da se tukaj ne gre za noben obštrukcijski predlog. Kadar bo obštrukcija aktualna postala, bo tako jasna, da ne bo treba nobenemu članu visoke zbornice šele razlagati na

dalgo in široko, da je sedaj obštrukcija stopila v veljavo. Tukaj se gre za stvar, katera se mi je že lansko leto zdela nujna in katera se mi še nujnejša zdi letos. Gre se za stvar, ki je nujna zaradi tega, ker je delovanje c. kr. korespondenčnega urada, v kolikor je to delovanje zvezano s kranjsko deželo, tako, da je škodljivo ugledu dežele, in jaz mislim, da je najnujnejša dolžnost deželnege zbor, da se postavi za ugled dežele v bran.

Večkrat sem imel že priliko na Dunaju direktno pritoževati se zoper c. kr. korespondenčni urad, odnosno zoper tista poročila, katera c. kr. korespondenčni urad dobiva od c. kr. deželne vlade v Ljubljani, in večkrat sem imel priliko, konstatirati, da so ta poročila čestokrat bila v direktnem nasprotstvu z resnico, ker so bila tendenciozna. Tendenciozna na dve strani, tendenciozna pogostoma zoper stranko, kateri pripadam jaz, toda o tem danes niti ne nameravam razpravljati; tendenciozna pa osobito takrat, kadar se gre za to in kadar je kaka prilika dana, da se mi Slovenci, slovensko prebivalstvo dežele, pred svetom malo očrnilo.

Posebno sta dva slučaja, katera hočem danes razpravljati v utemeljevanje nujnega svojega predloga, ker sta ta dva slučaja posebno značilna in, bi rekel, nekako krutega značaja. Gospodje se gotovo še vsi spominjate tiste demonstracije pred ljubljansko kazino, ki se je vršila 24. maja lanskega leta okolu 10. ure zvečer.

Predvsem prosim sprejeti v vednost odločno izjavo ne samo za mojo osebo, temveč za celo našo stranko, da mi kakor en mož obsojamo tiste demonstracije najodločneje; in zaradi tega je tudi, ker je bil takrat zbran državni zbor, klub Slovenske zveze na Dunaju na moj predlog enoglasno sklenil takoj dva dni pozneje, takoj ko se je prvič po onih dogodkih snidel, ostro obsodbo teh demonstracij. Ako torej poprimem za besedo, da razpravljam o tej stvari, se to nikakor ne sme smatrati kot kako odobravanje ali zagovarjanje tistih demonstracij. Zoper to najodločneje protestiram. Ali gospoda moja, zaradi tega, ker one demonstracije obsojam, pa ne smem zanemariti druge dolžnosti. Dolžnost imam, in to dolžnost mi veleva moj mandat kot zastopnik ljudstva, kot zastopnik dežele, nastopati zoper neresnico, nastopati zoper pretiravanja, nastopati zoper to, da so se glede teh demonstracij potom c. kr. korespondenčnega urada v svet poslale novice kot dejstva, kot dokazana dejstva, ki niso bile resnične. Jaz ne bom dolžil c. kr. deželne vlade, da je nameroma neresnico dala v svet; ampak da c. kr. deželna vlada, ki se je c. kr. korespondenčnega urada hitro poslužila, da je tem potom neresnico dala v svet, objektivno neresnico, potem ni ničesar storila, da se ta neresnica potom istega c. kr. aparata, katerega tudi mi plačujemo, popravi, ko se je bilo dokazalo, da je bila neresnica (odobravanje in živijoklici na galeriji. — Beifall und „Zivijo!“ Ruufe auf der Gallerie), to je nedopustno in zato se mora deželni zbor postaviti v bran za čast naše dežele in našega prebivalstva. (Odobravanje na levi

in na galeriji. — Beifall links und auf der Gallerie — Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: „Tako je!“). Gospoda moja, kaj so demonstranti delali pred kazino? Najprej so peli. Potem so nekateri pobalini — ta izraz je popolnoma umesten — torej nekateri pobalini začeli kamenje lučati. Gospodje, da razposajeni poba kamen vrže, to ni nič posebnega, to se najde, to nahajamo tudi v kulturno najbolj naprednih deželah (Živahna veselost in odobravanje na levi. — Lebhaftes Heiterkeit und Zustimmung links) in slovenski narod ni zaradi tega nič onečaščen, če ima tudi nezrele pobaline, ki kamne lučajo. To se najde na celem svetu. Ali, gospoda moja, kaj se je trdilo? Trdilo se je, da je eden iz ozadja z ostro nabasanim revolverjem vstrelil v natlačeno polno kavarno; in sicer, spočetka, se je še celo trdilo, da ne samo enkrat, ampak dvakrat. No, pozneje so za en strel hitro odnehali, ampak drugi strel je ostal v veljavi in velja pred širšim svetom še danes. Še danes v celem svetu, kjer se berejo nemški in taki časopisi, ki zajemajo iz nemških listov, še danes velja to kot dognano, da se je našel v Ljubljani lopov, ki je brez vsakega vzroka, brez vsakega stvarnega razloga, samo da uteši svoje sovraštvo zoper nemške sodeželane, ki so mirno v kavarni sedeli in ki ničesar niso storili, kar bi se smatralo kot izzivanje, hladnokrvno v to kavarno ustrelil! To je čisto nekaj drugega, kakor če kak pobalin kamne meče; to bi bilo, če bi bilo resnično, kakor sem že povdarjal, čin lopova, in zares, naša dežela, naše mesto in naš narod bi se imel sramovati takega lopova, ki bi bil sposoben za tako dejanje. Ali, gospoda moja, najlepše pri tej stvari je, da ta strel resničen ni, da namreč nihče takrat ni streljal, da je ta strel bil izrodek prežive fantazije nekaternikov in drugega nič! In da je temu tako, gospoda moja, to dokazujejo sodnijski akti. Naravno je, da je v posledici onih demonstracij in dotičnih obdolžitev tekla sodnijska preiskava in jaz sem imel priliko, te sodnijske akte pregledati in iz njih priskrbeti si nekatere podatke, ki so zelo važni za presojo tega slučaja. Reasumiral jih bom na kratko in zanesljivo.

Predvsem je glede tega strela čudno tole:

Demonstracija je bila dne 24. maja 1903. in takrat, 24. maja zvečer, se je torej baje streljalo v kazino. V aktih pa najdem dopis ravnateljstva kazinskega društva z dne 27. maja, torej od 3 dni pozneje in tukaj kazinsko društvo piše: „Steine flogen durch die zertrümmerten Scheiben in das Kaféhauslocale, ebenso auch Projectile, wahrscheinlich von Revolvergeschüssen herrührend, welche in die Wand eindrangen und dort stecken blieben.“

Torej kazinsko društvo še tri dni pozneje ni bilo sigurno, da se je streljalo, je reklo samo „wahrscheinlich“ in bilo že torej veliko bolj previdno v svojih izrazih, kot uradna „Laibacher Zeitung“, ki je vedela ne samo poročati, da se je streljalo, ampak je tudi že vedela natančno poročati, kako je kroglja skozi zrak tekla. (Veselost na levi. — Heiterkeit links.) Pisala je namreč v listu z dné 25. maja 1903: „auch

wurden in das dicht besetzte Kasino-Kafé zwei Revolvergeschüsse abgefeuert. Die eine Kugel flog knapp an den Herren Baron Wolfensperg und Postbeamten Röder über und blieb in der Mauer stecken.“

V istem zmislu je šlo poročilo na c. kr. korespondenčni urad in v istem zmislu so tudi poročali potem na podlagi poročila c. kr. korespondenčnega urada vnanji listi. Jaz mislim, da bi bilo nepotrebno, ako bi tukaj prečital dotična poročila raznih nemških listov, ker so itak znana. Vsaj se gospodje spominjate na tisto afero. Jaz nadaljujem rajši resume iz sodnijskih aktov.

Tukaj, v sodnih spisih, imamo dve gruči prič. Ene priče, katere mi juristi imenujemo obremenilne, to so tiste, ki trdijo da so slišale streljati, in druge priče, katere mi juristi imenujemo razbremenilne priče, to so tiste, ki niso slišale streljati, ki pa so bile prisotne in imele priliko opazovati, ali se je streljalo, ali ne.

Dajmo prednost nasprotniku, torej obremenilnim pričam. V tem pogledu stoji v ospredju priča Andretto. On pravi, da je stal na verandi, da je slišal strel, da je videl, kako se je zasvetilo, da zamore natanko navesti prostor, kjer se je streljalo, namreč da je to bilo nasproti tretjega kazinskega okna pri drugem kostanju. To je namreč drugi kostanj od vogala „zvezde“ vstric kazine računeno.

Pl. Kaisersfeld, poročnik pri 27. pešpolku v Ljubljani je nekoliko drugače izpovedal. On pravi, da je absolutno prepričan, da se je streljalo, ampak zasvetiti se, on ni videl. Pravi, ta čut je imel, da je detonacija prišla iz sredine množice in sicer od tam, kjer kostanji stoje.

Priča Sigmund Wutscher pa pravi tudi, da je strel slišal in povdarja, da se je ustrelilo poprej, predno so kamne lučali; in ta moment je važen zaradi presoje verodostojnosti drugih izpovedeb. Namreč, vse najvažnejše priče in skoraj vse obremenilne priče so edine v tem, da je najprej množica eno pesem zapela, da je potem ob koncu te pesmi se začul strel in potem da so začeli kamni leteti. Sigmund Wutscher pravi, da je bil najpoprej čuti strel, ko je bil primeroma še mir; potem šele da so začeli kamni frčati.

Gospod Rudolf baron Gall, generalni major v pokoju, katerega je v preiskavi gospod deželni predsednik baron Hein za pričo navedel, ta pa zopet drugače pravi. On pravi: Najprej so kamne začeli metati in da je kamen še njega na verandi nekoliko zadel, potem je šel v kavarno in tam je šele začul strel! In končno, v soglasju s to izpovedbo, je izpovedba g. Otmarja Giessmanna, poročnika pri 27. pešpolku, ki pravi: slišal sem najprej kamne padati, jaz sem vstal in šel proti vratom verande in potem sem slišal popolnoma natančno strel.

Mislil, da ta posnetek iz izpovedb obremenilnih prič zadostuje, ker so to najvažnejše izmed prič, ki so potrdile, da so začule strel. Jaz pa tudi

konstatiram, da so to po mojem prepričanju sami poštenci ljudje in da ne more biti nobenega dvoma, da so vsi govorili po svojem najboljšem subjektivnem prepričanju! Ali, pri prisojevanju verodostojnosti priče se ne sme človek držati samo subjektivnih momentov, ampak odločni so objektivni momenti. Presoditi je po objektivnih momentih, katera izpovedba prič je bolj verodostojna.

In sedaj prihajam k razbremenilnim pričam, katere razdelim v tri gruče. Prva gruča so stražniki, ki so tam pred kazino opravljali svojo službo; druga gruča sestoji iz gostov in uslužbencev kazine, in tretja gruča iz drugih prič. Stražniki so gotovo najbolj poklicane priče, priče o tem, kaj se je pri oni priliki godilo. Oni imajo službeno dolžnost paziti na to, ali se izvrši kako kršenje zakona, bodisi hudodelstvo pregrešek ali prestopok. In ti stražniki so stali obrnjeni proti ljudstvu v neposrednji bližini demonstrujoče množice, ker so ljudstvo — to izhaja vse iz aktov — od kazine proč tiščali. Bili so torej direktno v obraz ljudstva obrnjeni. In vsi stražniki, gospoda moja, brez izjeme, potrjujejo, da ni bilo nobenega strela, akoravno bi bili oni v prvi vrsti morali slišati, ako bi se bilo v resnici ustrelilo.

Druga gruča — gostje in uslužbenci kazine. Ferdinand baron Baum, poročnik pri 27. pešpolku, je bil tudi na verandi zunaj, ravno tako in ob istem času kakor Andretto, ter potrdi, da ni nobenega strela slišal. To je vendar čudno, če dva skupaj stojita in v neposrednji bližini se ustrelijo, da samo eden sliši strel, drugi pa ne, četudi ni gluhi. Jaz ne vem, da bi imeli pri 27. pešpolku gluhe oficirje. (Veselost na levi in na galeriji. — *Heiterkeit links und auf der Gallerie*)

Idimo dalje. Avgust Drelse mlajši, Nemeč, je tudi bil v kazini, pa je ravnotako malo malo strel slišal, kakor njegova obenem navzoča soproga gospa Marija Drelse.

Rudolf Sauer, marker v kazini, je z Andrettom skupaj na verandi stal in ni slišal nobenega strela. Gluh menda ni, saj gluhega natakarija ne vzame noben kavarnar v službo.

Karl Kraker, donašalec v kazini, je stal celo pred verando na cesti, torej bližje kot Andretto kostanju, od koder se je baje streljalo, in ni nič slišal strela; pač pa je ta priča posebne važnosti, ker je ravno k tretjemu kostanju tja gledal. Kakor se je namreč pozneje dognalo, moralo bi se bilo, da se je napravila dotična luknja v šipi kazinskega oknja, ravno od tretjega, (ne pa kakor trdi Andretto, od drugega) kostanja naravnost proti oknu streljati. Karl Kraker je bil torej na cesti pred verando, je gledal proti tretjemu kostanju in videl, da so se fanti pripogibali in kamne pobirali, ali strela ni slišal in tudi ne videl, da bi se bilo zabliskalo.

Emil Schrantzer bil je tudi na verandi, pa ni slišal nobenega strela, akoravno je natančno vse opazoval. Ljudje so prišli, pravi, so peli in ko

so odpeli, potem so začeli kamni frčati — o strelu nobenega sledu. —

Sedaj pride tretja gruča razbremenilnih prič, in tukaj imamo pred vsem gosp. Karola Kauschegga. Karol Kauschegg je gotovo jako verodostojna oseba, saj ga gotovo vsak izmej nas pozna. On je stal tam v družbi z Alojzijem Rasbergerjem blizu tretjega kostanja, je vse natančno opazoval in pravi kot priča v svoji izpovedbi, da z vso odločnostjo potrdi izrečno in natančno, da se ni ustrelilo, ker bi bil on moral slišati strel Isto izpove Alojzij Rasberger in ravnotako Gustav Sluga, ki tudi pravi, da bi bil moral slišati, če bi se bilo ustrelilo, ker je neposredno tam stal — in slišal zvenketanje šip.

Franc Perdan je stal ves čas ravno nekako pri tretjem kostanju in izpove z vso odločnostjo, da je vse natančno opazoval, videl, kako se je šipa pobila in z vso odločnostjo izključuje, da bi bil kdo streljal. In takih prič je še vse polno! To je morebiti 100 prič, ki so izpovedale, da nihče ni ustrelil.

Dr. Rudolf Rauch, Nemeč, pripoveduje v svoji izpovedbi, da je stal pred kazino in vse natančno opazoval, ker ga je zanimalo kako tuji narod demonstrira, a on izključuje z vso odločnostjo, ta Nemeč, da bi se bilo streljalo.

Med obremenilnimi pričami sem še pozabil pričo Valentina Zeschko, ki tudi trdi, da je slišal strel; Otto Kraus, njegov spremljevalec, pa zopet pravi, da strela ni slišal!

Tako priče!

Gospoda moja, iz objektivnega stališča je popolnoma jasno, da v tem slučaju razbremenilne priče zaslužijo veliko več vere, kakor obremenilne priče. Bona fides, subjektivno verodostojnost priznam vsakemu izmed prič brez izjeme. Toda za vprašanje, se li je streljalo ali ne, so v tem slučaju odločilne le razbremenilne priče. Ne vem, ali je že kdo gospodov bil navzoč v kakem tumultu, kjer je naenkrat počil strel. Vsakdo bo potrdil, da, ako pri taki priliki naenkrat počil strel, je ta detonacija tako karakteristična, da v celi zbrani družbi ni nikakega dvoma, da je nekdo ustrelil! Še dvom o tem ni mogoč. In v tem slučaju bila je še celo noč, ko se še bolj ko po dnevi sliši taka detonacija, in, kakor ena obremenilnih prič, Sigmund Wutscher pravi, da je takrat, ko se je streljalo, bil primeroma mir „da herrichte noch verhältnismäßig Ruhe“! Iz tega se vendar jasno vidi, da bi bili vsi navzoči morali slišati strel in sicer gotovo tisti, ki so zunaj stali in med katerimi je dozdevni strelec stal, bolje, kakor tisti, ki so bili v kazini in tudi kakor tisti, ki so bili na verandi, ker so bili vsi ti bolj oddaljeni, kakor oni, ki so dozdevnega strelca obkolili in stali v njegovi neposredni bližini.

Toliko glede prič. Ali gospoda moja, sedaj pa pridejo še popolnoma objektivni momenti, ki jasno dokazujejo, da ni nihče streljal. Sklicevalo se je v dokaz streljanja na luknjo v šipi — prvotno

celo na dve luknji v oknu in na dve luknji v steni kazinske kavarne. Te luknji v šipi in v steni naj bi bile provzročene po strelih iz revolverja! Gospoda, ako bi bil kdo v resnici streljal v kazino in sicer tako, da je kroglja prodrla šipo, potem bi vendar kroglja nekje morala biti! To je jasno, kroglja bi se bila morala najti in potem bi bil dokaz dognan, da se je streljalo. Če bi se bila v kazini našla kroglja, potem bi jaz takoj priznal: Vse priče, ki so drugače govorile, vse razbremenilne priče so se lagale ali so se zmotile! Toda, gospoda moja, s to krogeljo je spojen skoraj bi rekel, cel roman, s krogeljo in s tistimi luknjami. Posebno eno luknjo v ozadju kazinske kavarne, so do sodnijskega lokalnega ogleda varovali in ščitili kakor kako svetišče. (Veselosť na levi in na galeriji — Heiterkeit links und auf der Gallerie.)

Eksclenca baron Hein sam je prišel to luknjo gledat in je nasvetoval, da se zalepi in res se je zalepila, ampak razni gledalci so bili tako rovedni, da so zalep dvakrat odtrgali, na kar se je ta luknja vselej zopet „zapopala“. No dobro. To je bila torej ta luknja. Razun tega, da se je ta luknja dobro zavarovala, je pa še hlapec Anton Gorenc dobil strogi nalog, da zjutraj, ko bo pometal, natančno pazi, če najde kako krogeljo. No hlapec je prišel pometat ob 4. uri zjutraj in pometal do 5. ure, ves čas je kakor jastreb gledal za tisto krogeljo, a našel je pač dosti čikov, krogelje pa nobene. (Veselosť na levi in na galeriji — Heiterkeit links und auf der Gallerie.) Sedaj pa pride lokalni ogled, ki je imel nalogo, razkriti vso hudobijo. Sodni ogled, ta je seveda imel nalogo, oficijelno pogledati v to luknjo in konštatirati, kaj je notri, in sploh oficijelno označiti naravo vseh zadevnih lukenj v šipi in v steni. (Veselosť na levi in na galeriji — Heiterkeit links und auf der Gallerie.) In kaj je dognal sodni ogled? Prvič so izrekli sodnijski izvedenci pri ogledu, da ena tistih dveh lukenj v šipi že sploh ne more biti od strela. Isto izrekli so tudi glede ene obeh lukenj v zidu. Ostala je toraj le še ena luknja v šipi in ena v zidu. Od te, druge luknje v šipi so rekli, da je končno mogoče, da bi bila od strela provzročena. Toda izvedenci so delali pri ogledu strelne poskuse. Streljali so z revolverjem v to šipo in vsak teh strelov je pokazal bistveno drugačno podobo, ko jo je kazala tista luknja, od katere se je trdilo, da je od strela. Videl sem fotografijo teh raznih lukenj od poskusov in tiste luknje, od katere se je trdilo, da je od strela, in videlo se je, da je med obliko teh lukenj bistveni razloček. Ali sedaj pride najlepše. Komisija se je podala k tisti znameniti luknji v ozadju kazine in vsi navzoči so s posebno slovesnimi čutili pričakovali, kaj bo iz te luknje ven prišlo. (Veselosť na levi in na galeriji — Heiterkeit links und auf der Gallerie.) Najprej so luknjo izmerili in konštatirali, da je 10½ cm globoka, in potem so vsebino te luknje ven vzeli in to ste bili — dve švedski žveplenki, o krogelji pa ni bilo ne duha ne sluha. (Živahna

veselosť na levi in na galeriji — Lebhaftes Heiterkeit links und auf der Gallerie.)

Sodnijska preiskava se je potem še nekoliko časa vlekla in končno se je postopanje vstavilo. Sklepni rezultat pa je za vsakega objektivnega človeka, ki se uglobi v sodnijske akte, da ne more biti prav nobenega dvoma, da se ni streljalo, da je bil tisti strel samo izrodek prežive fantazije. Kdor pozna suggestivno moč, katero imajo pri takih prilikah razne okolnosti na človeka, si bo stvar čisto lahko raztolmačil. Na primer, tukaj je eden luknjo videl in rekel „gotovo se je streljalo“; drugi potem že pravi, sem slišal počiti itd., in tako je naenkrat nastal tisti strel! Suggestivna moč luknje v šipi in v zidu ter razburjenost je uplivala, da so nekateri res mislili, da so slišali streljati in videli, da se je zasvetilo. Ampak, da se v resnici ni streljalo, to je pa za vsakega objektivnega človeka, ki preštudira sodnijske akte, tako jasno dognano, da o tem niti najmanjšega dvoma biti ne more. Ja gospoda moja, ta strel pa, ki v resnici nikdar ni bil sprožen, velja pred širšimi svetom še vedno kot resničen; kajti c. kr. korespondenčni urad, ki je poročal ta strel oziroma še celo dva strela, če se ne motim, c. kr. korespondenčni urad ni čisto nič pozneje popravil, da je to bilo pomota in da se je pokazalo pozneje, da se pri tisti demonstraciji ni streljalo.

Gospoda moja, kakšen utis napravi to v široki javnosti, to sem že takoj spočetka povdarjal in pomislite, gospoda moja, da je ta strel dal povod dne 26. maja 1903. v seji državnega zbora k interpelaciji poslanca dr. Derschatta in tovarišev, kjer pravi dr. Derschatta izrečno: „Es wurden Steine geschleudert und sogar Revolvergeschosse abgegeben“, akoravno je dan pozneje še celo kazinska direkcija sama pisala: „Es wurde wahrscheinlich geschossen“, dr. Derschatta je pa vedel že en dan prej, da se je resnično streljalo, in to je vedel le vsled poročila c. kr. korespondenčnega urada in isto poročilo je moral imeti tudi ministerski predsednik dr. pl. Koerber, ki je v odgovoru na dotično interpelacijo dejal: „Eingeschlagene Fensterscheiben und Revolvergeschosse sind kein harmloser Beweis nationaler Sympathie“.

Jaz moram reči, da me je — in jaz mislim, vseh Slovencev — takrat na Dunaju bilo sram (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše „Res je!“), kajti mi smo seveda, ko se je to tako pozitivno trdilo, sami mislili, da se je morebiti pa vendar res kaj takega zgodilo (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: „O nismo mislili!“).

In kakšne zle posledice morejo imeti taka pragnjena poročanja med svetom, ki se nanašajo samo na informacije od ene. Bog ve od katere strani, to se vidi na primer iz nekega članka v nemško-nacionalnem listu „Ostdeutsche Rundschau“, ki je pisala: „Wie wäre es, wenn wir im deutschen Wien den hier lebenden Slovenen und Kroaten die Antwort auf die Forderungen ihrer Stammesgenossen in Laibach geben würden? Der Kerle sind ja genug hier, daß es sich lohnte.“ Če bi se v zmislu tega poziva tam

na Dunaju bil izvršil revolverski atentat na kakega Slovenca, bi se bilo v nemško-nacionalnih krogih gotovo reklo: „Dem Kerl ist recht geschehen!“ — zakaj so pa v Ljubljani streljali na mirne goste! Taka konsekvence je lahko mogoča v današnjih burnih časih, zato pa mora c. kr. deželna vlada jako skrbno paziti, predno da taka poročila od sebe (Hrupno odobravanje, ploskanje in živijo-klici na levi in na galeriji. — Stürmischer Beifall, Händeklatschen und Livio-Rufe auf der Gallerie. — Deželni glavar pozvoni. — Landeshauptmann gibt das Glockenzeichen).

Prišlo je še bolje. Ravnotisti list je hotel ost svojega pretenja obrniti zoper poslance Ferri, Šusteršič in Žitnik pišoč drugi dan: „Die Slovenen, die vorher in einer Volksversammlung zu den Vorgängen in Kroatien Stellung genommen hatten, begleiteten die Abgeordneten Ferri, Šusteršič und Žitnik zum Bahnhofe. Dort wurden Abschiedsreden gehalten, und dann ging's gegen das Deutsche Kasino...“ — kakor, da bi bili mi marširali proti nemški kazini — „... Steine wurden geschleudert, ja selbst Revolvergeschosse bedrohten das Leben der Besucher des Kasinos. Die Abgeordneten waren vorher abgefahren; es wäre ja nicht „politisch“ gewesen, dabei zu sein. Doch dürfte es den Herren Šusteršič, Ferri und Žitnik schwer werden, darzutun, daß sie diesen Überfall nicht hätten verhindern können“.

Torej najprej pozivljanje do maščevanja, v drugem članku pa nesramno sumničenje, sposobno, to maščevanje obrniti direktno zoper nas tri poslance. Koliko je meni znano, se je poslanec dr. Žitnik takrat ravnotako malo kakor jaz odpeljal. Jaz sem tovariša dr. Ferrija na kolodvor spremil in sem se takoj vrnil domov v svoje stanovanje v zvezdi.

Torej tako se je pisalo v nemškem časopisju in, gospoda moja, v tem položaju smo pač upravičeni zahtevati od c. kr. deželne vlade, da vsaj sedaj, ko je stvar popolnoma pojasnjena, ko je dognano, da se ni streljalo, da se tista lopovščina ni izvršila, da je bila to le zmota, — da c. kr. deželna vlada sedaj to popravi in da pred svetom, kolikor je od nje odvisno, povrne čast deželi in našemu mestu.

(Burno odobravanje in ploskanje na levi in na galeriji. — Stürmischer Beifall und Händeklatschen links und auf der Gallerie. — Deželni glavar pozvoni. — Der Landeshauptmann gibt das Glockenzeichen.)

Sedaj pridem do drugega slučaja, gospoda moja, ki je novejšega datuma, in odkrito priznavam, da mi je o tem drugem slučaju še težje govoriti nego o prvem slučaju. Ta drugi slučaj je tisti, ki še danes vznemirja javno mnenje v Ljubljani, to je tisti nesrečni slučaj kadeta Malitscha.

Gospoda moja! Tukaj moram še ostreje kot poprej povdarjati, da bi bila, kakor se bo tudi razvidelo iz mojih poznejših izvanjanj, največja hudobija in nesramnost, če bi kak list ali sploh kdo hotel trditi, da sem jaz le besedico zinil v zagovarjanje tega, kar se je zgodilo nad kadetom Malitschem pred južnim kolodvorom. Jaz stojim kot prijatelj svobode na stališču, da ima vsakdo pravico v postavnih mejah v celi državi demonstirati za svoje prepričanje. (Burno odobravanje in ploskanje na levi

in na galeriji. — Stürmischer Beifall und Händeklatschen links und auf der Gallerie) in obžalujem le, da v tem pogledu vlada ne meri z enakim merilom pri nas in pa drugod. Opozarjam le, kako se godi našim slovenskim dijakom v Gradcu, na Dunaju, da je to pravo mučenje za slovenskega dijaka dandanes, ako študira v nemškem mestu, ker je popolnoma na milost in nemilost izročen narodnemu sovraštvu nemško-nacionalnih in včasih tudi židovskih kolegov. To moram pred vsem povdarjati. In gospoda moja, povdarjati moram še, da jaz obžalujem iskreno to, kar se je zgodilo, obžalujem prizadetega kadeta, obžalujem prizadeto famillijo prav odkritosrčno in ne le jaz, temuč vsak izmed nas, — to bodi pred vsem konstatirano. Toda gospoda moja, ali pa to vse odveže ljudskega zastopnika dolžnosti, zastopati pred javnostjo resnico? Amicus Plato, sed magis amica veritas! Resnica čez vse in tam, kjer je kaj neresnice, jo moramo pobijati v imenu resnice. Jaz nimam nobenega drugega vzroka, da o tem govorim, kajti tisti, ki so zoper Karnijolce demonstirali in ki so obkolili tega kadeta, ti niso bili pristaši katoliške-narodne stranke. Če bi bil kdo naših pristašev zraven, bi bila sploh afera po raznih listih še za 500% večja.

Gospoda moja, jaz moram reči, da sem pričakoval, da se bo o tej zadevi od popolnoma druge strani govorilo v tej zbornici (Burno odobravanje in ploskanje na levi in na galeriji. — Stürmischer Beifall und Händeklatschen links und auf der Gallerie. — Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Mir na galeriji!“ — Deželni glavar zvoni. — Landeshauptmann gibt wiederholt das Glockenzeichen), toda gospoda moja, kakor rečeno, v interesu resnice, v interesu dežele, katera je tukaj vsled napačnega poročanja o tej stvari trpela na svojem ugledu ravnotako, kakor lansko leto, moram spregovoriti o tej stvari. In končno vendar ne morem prezirati, da so tukaj po krivici prišli v nesrečo slovenski akademiki in ta faktum ima zame tudi pomen.

Gospoda moja, kako se je o tej stvari poročalo od strani c. kr. korrespondenčnega urada odnosno od uradne Laibacherie, ki je ja identična s c. kr. korrespondenčnim uradom? — „Der hier auf Urlaub weilende Kadettenschüler Paul Mallitsch, der in Gesellschaft seiner Angehörigen in der Bahnrestauration soupir hatte, wurde vor dem Bahnhofgebäude niedergeschlagen und arg verletzt“

To je faktum. Potem pride še dodatek: „Die näheren Details dieses Vorfalles sind bis zur Stunde noch nicht festgestellt.“

Gospoda, kdor to čita tako, kakor je pisano, misli, da so tam kadeta Mallitscha kar meni nič tebi nič na tla pobili, kakor se pobije polha, kakor se pobije kako škodljivo žival! Nemško-liberalni in židovski listi so dodali še komentar: „Samo zaradi tega so ga pobili, ker je govoril nemški, on je šel cigarete kupiti in ker jih je nemški zahteval, zaradi tega je bil pobit!“

Kakošna pa je bila stvar in resnica? Pred vsem lahko konstatiram tukaj in jaz mislim, da so vsi navzoči gospodje moja priča, tudi gospodje Nemci

v tej visoki zbornici, da še ni nihče zato bil atakiran ali vdarjen v Ljubljani, ker je nemški govoril. Pri nas vsak lahko svobodno govori nemški, kitajski ali turški ali kakor hoče, zaradi tega ga ne bo nihče napadel. To vedo vsi ljubljancani, osobito tudi Ljubljanski Nemci vsi brez izjeme. Torej se mi je samo po sebi zdelo popolnoma nemogoče, ko sem čul o tem slučaju, in popolnoma neverjetno, da bi bil kdo v Ljubljani pobit samo zato, ker je nemški govoril. Če bi bil to kak karnijolec, bi bila končno stvar že nekoliko bolj verjetna, ali to je bil kadet, ki ni imel nič opraviti s karnijolci. Vsaj so bili akademiki in drugi zunaj na kolodvoru, da demonstrirajo zoper karnijolce, ne pa da demonstrirajo zoper kadete.

Toda preidem k faktumu. Nisem lahkomišeljno pričel te cele stvari, ampak sem se informoval. Stvar me je zanimala s stališča javnega zastopnika in, gospoda moja, dognal sem sledeče.

Plačilni natak ar na kolodvoru je pred sodnijo izpovedal, — vsaj tako se je meni trdilo, sicer so pa akti visoki vladi itak na razpolago — da je Mallitsch že v restavraciji večkrat vprašal: „Sind die windischen Lausbuben noch immer draußen?“

Ja, gospoda moja, če eden v gostilni neposredno poleg sedi, kjer stoji zbrana množica slovenske mladine in v takem tonu po njej povprašuje, to je že nekaj čudno. Še bolj čudno pa je, če čuti potrebo, potem ko je dobil odgovor, da so še zmirom zunaj, ne enkrat, ampak večkrat ven hoditi gledat. No dobro, one besede bile bi le navadno žaljenje in drugega nič, akoravno kaže to že nekako čudno razpoloženje tega mladega gospoda! Ali sedaj idimo dalje. Trdilo se je, da je šel Mallitsch kake petkrat ven iz restavracije in pri tej priliki je vsakokrat med množico promenal — tedaj že ni šel samo cigarete kupovat — in potem je šel zopet v restavracijo nazaj in čez nekaj časa je zopet ven prišel. Toda zame je merodajno samo tako pričevanje, ki se upira na neposredno zaznanje; zame so merodajne samo izpovedbe prič, ki vedo izpovedati, kaj so na lastne oči videle in na lastna ušesa slišale. In tukaj sem zaslišal pričo Rudolfa Anderwalda, brivca na Martinovi cesti št. 14. To je zrel, dorastel človek, ki pri celi stvari ni nič prizadet — to se bo videlo iz njegove izpovedbe — ki je torej popolnoma zanesljiv človek.

Rudolf Anderwald, brivec na Martinovi cesti št. 14, izjavi: „V sredo, dne 14. septembra t. l. zvečer sem šel iz radovednosti na južni kolodvor, ker sem zvedel, da se nameravajo demonstracije zoper karnijolce in me je stvar zanimala. Pred kolodvorom zbranih je bilo okolu 3–400 ljudi okolu 9. ure zvečer. Kadeta Mallitscha videl sem dvakrat priti iz restavracije.“ Torej sam, na lastne oči ga je dvakrat videl. „... in šetati med množico. Hodil je moško, ošabno gledal okolu sebe in ves čas rožljaj s sabljo. Naenkrat začujem kadeta reči besede: „Verfluchtes Gefindel, gehen Sie mir aus dem Wege!“ Stal sem neposredno poleg njega. Na zgorajšnje besede sta pristopila k njemu aka-

demika Svetek in Vodeb in eden izmed njiju reče: „Wer ist hier Gefindel?“ Mallitsch odgovori: „Mit solchen Lausbuben habe ich hier gar nichts zu reden.“ Beseda je dala besedo in nakrat sem videl, da je Mallitsch, kojega se do tega hipa še nihče ni dejansko lotil, potegnil sabljo iz nožnice in pri tej priliki zaklical: „Ich steche Sie nieder!“ Ko je spregovoril Mallitsch te besede, je bila sablja nekaj čez polovico potegnjena iz nožnice in v tem hipu, neposredno na zgorajšnje besede „Ich steche Sie nieder“, zagrabil je dijak Vodeb za sabljo, jo izvil Mallitschu (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: „Prav je imel!“), jo vpognil in proč vrgel. V tem hipu je množica padla po Mallitschu in ga s palicami atakirala, nakar se je zgrudil na tla. Med napadalci pa ni bil ni eden dijak, (akoravno jih je potem 6 bilo po en teden v preiskovalnem zaporu.) Svetek in Vodeb sta šla takoj proč, ko je bil Vodeb sabljo proč vrgel.

Le to Svetek sam trdi, da je v tistem hipu, ko je Vodeb Mallitschu sabljo strgal, le-tega s kolonom malo sunil.

Mallitsch ni bil takoj nezavesten. Brivec Bukovnik in en stražnik, katerega sem bil jaz poklical, sta ga peljala v restavracijo in pri tej priliki je glasno zahteval svojo sabljo. Jaz sem ves čas vse natančno opazoval, ter sem bil neposredno poleg in me je, kakor rečeno, stvar zelo zanimala, ne da bi bil sam kaj vdeležen. Jaz kot obrtnik tudi nisem imel nikakega namena demonstrirati. Moj edini namen je bil, zadostiti svoji radovednosti. Na vse to lahko prisežem.“

Tako neposredna in popolnoma nepristranska priča. Stvar je toraj nekoliko drugačna, bistveno drugačna, kot se je pisalo po listih po krivdi c. kr. korrespondenčnega urada!

Pa še ena druga izpovedba je tukaj, izjava gospoda Ivana Vrstovška, blagajničarja na južnem kolodvoru. Glasi se: „Potrjujem, da sem slišal ob priliki demonstracij pred južnim kolodvorom, dne 14. t. m. besede: „Marstch weg, windische Bagage. Marstch weg!“ (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: „Pri nas v Kranjski deželi se tako govori!“), katere je nekdo izgovoril pri vratih v restavracijo. Videti nisem mogel iz svoje pisarne pri blagajni, kdo je to izustil. Na te besede sem slišal žvižganje in videl, da je ljudstvo proti temu kraju hitelo.“

Tako blagajnik južnega kolodvora, gospod Vrstovšek, gotovo zelo verodostojna oseba!“

Faktum je toraj dognan po svojih karakterističnih znakih in vsakdo si lahko napravi svojo sodbo.

Ali je, gospoda moja, v tem slučaju bilo učinjeno kako hudodelstvo, o tem bo sodilo sodišče in ta stvar je za nas tukaj popolnoma irrelevantna. Za nas se gre samo za to, da konstatiramo to, kar se v javnosti in povdarjam, v oficijelni javnosti do danes ni konstatiralo, namreč, da kadet Mallitsch ni bil zaradi tega pobit, ker je nemški govoril, ampak da je bil pobit zaradi tega, ker je izzival. (Poslanec Jaklič: — Abgeordneter Jaklič: „S psovkami!“)

Ja gospoda, vkljub temu je vse obsodbe vredno, kar se je ž njim potem zgodilo, ali gospoda moja, toliko je pa gotovo, da bo vsak pošten in objektivni človek odobral, da mu je akademik Vodeb sabljjo iztrgal. (Hrupno pritrdjevanje na galeriji. — *Tosender Beifall auf der Gallerie.*)

Deželni glavar:

(Pozvoni. — *Das Glockenzeichen gebend.*)

Gospode poslušalce na galeriji prosim za mir!

Poslanec dr. Šušteršič:

(Nadaljuje. — *Fortfahrend.*)

Gospoda moja, ali je g. Vodeb hotel čakati, da bi bil Mallitsch koga zabodel? Morali so se prizadeti, ker jim je pretela smrtna nevarnost, vendar v pravem času v bran postaviti zoper tak naklep in če je potem kadet Mallitsch bil od množice na tla pobit, se mora tudi reči: gotovo tisti, ki so ga pobili, zaslužijo grajo in kazen, ali gospoda moja, moralna odgovornost za ta čin pa tudi za 500/0, zadane kadeta, kajti to vendar vsakdo ve, da je, rekel bi vestna dolžnost vsacega, ne izzivati množice, ki je itak že razburjena!

Če grem na dež, sem moker, če grem v ogenj, se opečem in če grem med razburjeno množico in jo izzivljam, je 100 gld. staviti na počen groš, da bom tepen. (Veselosť in pritrdjevanje na levi in na galeriji. — *Heiterkeit und Zustimmung links und auf der Gallerie.*) To je vendar navadna reakcija tistih navadnih moči, ki se ob takih prilikah pojavljajo med ljudsko maso; drugače, po človeški pameti soditi, niti biti ne more.

Uradna „Laibacher Zeitung“, ki je takoj spčetka tako hitro vedela o tem slučaju poročati in potem pristavila: „Die näheren Details dieses Vorfalles sind bis zur Stunde noch nicht festgestellt“, ta ima sedaj najlepšo priliko, te natančnejše podrobnosti tudi objaviti in jaz trdim, da ima tudi c. kr. korrespondenčni urad dolžnost, podrobnosti tega stučaja naznaniti širšemu svetu, da bo širši svet vedel, da tukaj v Ljubljani vendar ni tako, da bi se kdo imel kaj bati zaradi tega, ker nemški govori.

Gospodje, pomislite vendar na posledice. Vzemimo, kakšen utis mora to napraviti na ljudi v širšem svetu, osobito v inozemstvu, za katere je Kranjska dežela samo geografičen pojem. Ti si morajo misliti, to je dežela kamor ni varno iti, če kdo slovenski ne zna, in vsak si bo desetkrat premislil, predno bo šel sem, če ne zna slovenski. Nalašč zato se ne bo nobeden, vsaj malokdo, slovenski učil. In vse to, kar se je v tem pogledu pisalo v javnosti, stoji v direktnem nasprotstvu z neovržno resnico, da je malo dežel, kjer bi bil tujec tako varen, kakor je Kranjska dežela. (Burno pritrdjevanje in živijoklici na levi in na galeriji. — *Stürmische Zustimmung und „Živijo“-Rufe links und auf der Gallerie.*) Vsaj jih imamo radi tujce, naj jih le veliko pride, prinesejo vendar zaslužek v deželo!

Mi imamo grajati dvoje. Mi imamo grajati to, kar je c. kr. korrespondenčni urad v obeh slučajih storil, namreč da je prenačljeno objektivno neresnična fakta med svet dal, ali pa pomanjkljivo poročal, tako da je vzbudil v širšem svetu napačne pojme o naši deželi; drugič pa, da ni spolnil dolžnosti, katera ga je vezala, namreč da potem, ko se je dognalo, kakošna je resnica, da potem svojih poročil ni popravil v zmislu resnice in zato mislim, gospoda moja, da je predlog, katerega sem stavil, nujen in predlagam, da visoka zbornica nujnosti pritrdi, tudi že v ta namen, da se demonstrira proti neresničnim trditvam, ki so se širile po svetu o varnostnih razmerah naše dežele v škodo te dežele, v materijalno škodo, še bolj pa v škodo ugleda naše domovine. (Trajno burno odobravanje in ploskanje na levi in na galeriji. — *Auhaltender stürmischer Beifall und Händeklatschen links und auf der Gallerie.*)

Deželni glavar pozvoni. — *Der Landeshauptmann gibt das Glockenzeichen.*

Deželni glavar:

Otvaram razpravo o nujnosti.

Gospod poslanec dr. Tavčar se je oglasil k besedi.

Poslanec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Predlog, kojega je stavil gospod poslanec dr. Šušteršič ima, kakor je on koncem svojih izvajanj sam naglašal, edini namen napraviti demonstracijo. Utemeljeval je nujnost samo s tem razlogom, da naj se provzroči nekaka demonstracija proti korrespondenčnemu uradu. (Poslanec dr. Šušteršič: — *Abgeordneter Dr. Šušteršič: „Tudi!“*) No, visoka zbornica, jaz sam pripoznam in niti na misel mi ne pride, da ne bi pripoznal in konstatiral očitno, da so pri nas na Kranjskem razmere v marsičem nezdrave in da je tej nezdravosti kriva tudi naša slavna vlada. Rad pripoznam, da nam korrespondenčni biro dostikrat napravi krivico, ravnotako rad pripoznam, da ima naša mladina, ki ima, kakor povsod, nagnjenje k demonstracijam, dosti trši položaj, kakor v drugih kronovinah, in da se postopa proti našim dijakom dostikrat dosti krutejše, kakor pri drugih kronovinah. Samo vprašam se sedaj, ali je predlog, ki je stavljen, tak, da bo potem, ako ga sprejme naša zbornica, s tem predlogom dosežen kak reelni uspeh. (Poslanec dr. Šušteršič: — *Abgeordneter Dr. Šušteršič: „Z odobritvijo gotovo!“*) Mislim, da je gospodu dr. Šušteršiču in njegovim tovarišem, ki posebno ljubijo našo napredno mladino, tudi na tem ležeče, da dosežejo kak reelni uspeh in da se ne uganjajo samo prazne demonstracije, ki so za danes, jutri pa so že pozabljene. Mi imamo volje poprijeti se te stvarine in sicer poprijeti se je s tisto resnostjo, da bodo zunaj opazili, da je večina te zbornice v tem pogledu enakih mislij, in da je potrebna neka reakcija, da je potrebno, da se nekaj ukrene, in da se dosežanje razmere izpremeni. Gospod dr. Šušteršič nam

je, recimo, odkritosrčno povedal — prisegel bi na to ne, če bi bil zaslišán pred sodiščem, — da njegov današnji nasvet nima obstrukcijskega namena in da bo, kedar bode hotel obstruirati, to povedal na tak način, da nam ne bo treba nobene informacije, da bomo obstrukcijo takoj lahko opazili. Jaz obstrukcijske strani današnjega predloga ne bodem spravljál v razgovor, dasi je že sumljivo, visoka zbornica, ako se gospod predlagatelj v svojem govoru sam sklicuje na to, da je spravil v razpravo nekaj, kar bi bila morala spraviti v razpravo naša stranka. Jako sumljivo je, če g. Šusteršič kaj takega v zbornici spregovori, ker bode vsak mirno misleč človek prišel do sklepa, da so gospodje od katoliško-narodne stranke si poiskali neko priliko, da bi naprednim poslancem nastavili sredi zbornice past, v katero naj bi se ujeli. (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Ali je stvar opraviče ali ne, za to se gre!“) Pridem tudi na to — za sedaj pa še enkrat naglašam, da je sumljivo, ako je gospod dr. Šusteršič nam očital, zakaj da mi nismo nastopili v tej zadevi, (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Gotovo! Pred šestimi, pred osmimi leti bi bili vi že tudi tako nastopali!“) sedaj govorim jaz, gospod kolega; pustite me vendar, da morem govoriti, — to vse pa je tem sumljivejše, ker že v zraku visi, da so vam te demonstracije silno dobro došle, kar so vaši lastni tovariši povedali. (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: Kdo? Imena, imena, imena! — Klici na levi: — Rufo links: „Imena, imena!“) Pogačnik je to povedal. (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Kdo? Pogačnik?“) Da, Pogačnik! (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Pogačnik?“) — Poslanec Pogačnik: — Abgeordneter Pogačnik: „Ni res!“ — Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Bo že Pogačnik povedal! Bo že Pogačnik povedal!“) Saj je javna tajnost, da je častiti prijatelj dr. Šusteršič — saj govori se tako včeraj celi dan zasliševal priče v tej zadevi. (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „To ni res! Eno samo sem zaslišal! Saj se moram vendar informirati!“) Na to jaz ničesar ne bom pripomnil. (Velik hrup na galeriji. — Großer Lärm auf der Gallerie.) Prosim, galerija se nima vtikati vmes!

Deželni glavar:

Prosim, da se gospoda poslanca mirno pusti govoriti, ker sicer bom na podlagi opravnega reda dal galerijo izprazniti, če se bo motilo gospoda govornika.

Poslanec dr. Tavčar

(nadaljuje: — fortfahrend):

Torej jako mirno in kratko omenjam, da je predlog videti sam na sebi tak, kakor da bi bil stavljen v obstrukcijske namene. Mi pa si ne prikrivamo, da je potrebno, da se to vprašaje enkrat v tej zbornici temeljito in na vse strani razpravlja in to tedaj, kadar bo imela zbornica o tem predlogu

pred seboj temeljito, vestno in objektivno poročilo. Ako pa mi danes glasujemo za nujnost, se nam odvzame vsaka prilika, da stvar temeljito in na vse strani razpravljamo, in ne ostane nam drugega, nego da pripoznamo vse to, kar zahteva dr. Šusteršič. Ako glasujemo danes za nujnost, potem smo odvisni od njega in nimamo niti najmanje prilike, raziskavati celo stvar. Potem pa gotovo stojimo pred eventualiteto, da ne dosežemo prav nobenega realnega uspeha. (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Zakaj pa ne? Saj pride stvar v odsek! To je samo obsebi umevno! Le berite opravičnik!“ — Poslanec dr. Schweitzer: — Abgeordneter Dr. Schweitzer: „Dr. Tavčar ne pozna opravičnika!“ — Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Dr. Tavčar že spet ne pozna opravičnika! Kako ste vendar postali pozabljivi, dr. Tavčar!“) — Dr. Šusteršič, z vami se ne morem meriti v tem oziru; vi vse dobro veste, saj ste iz sorodstva sv. treh kraljev. (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Opravičnik ne pozna sv. treh kraljev! Pustite sv. tri kralje na miru, ampak berite opravičnik, tega morate imeti v glavi! Opravičnika naj se uči!“) — Dajte ga no krotiti gospod deželni glavar!

Deželni glavar

(zvoni: — die Glocke schwingend):

Prosim, da se gospoda govornika ne moti.

Poslanec dr. Tavčar

(nadaljuje: — fortfahrend):

Že danes priznam, da je res nujno o vsem tem razpravljati, — to pripoznam! (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „No!“) Če pa glasujemo za nujnost, implicite že pripoznamo, da je resnično vse to, kar je povedal gospod dr. Šusteršič. V takem položaju pa jaz ne maram nikdar biti, da bi opiral vse svoje sklepanje samo na avtoriteto gospoda dr. Šusteršiča.

Torej mi smo, pravim, popolnoma zadovoljni s tem, da se ta stvar spravi v resno in temeljito razpravo. To je absolutno potrebno. To pa je potrebno pred vsem tudi zaradi tega, ker je predlog sam na sebi tako splošen, da ni prav nič posebnega obseženo v njem. Predlog je nasprotno tak, da potrebuje po vsi sili dolgega, obširnega in objektivnega poročila, ako hoče zbornica postati kaj drugega kakor prostor, v katerem se iščejo argumenti v kazinskih čikih. (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Krasno!“ — Poslanec dr. Schweitzer: — Abgeordneter Dr. Schweitzer: „Krasen izraz!“) Vas, gospod dr. Schweitzer, pa spoštujem še bolj kot gospoda dr. Šusteršiča, dasi Vas včasih ne razločujem od njega! — (Poslanec dr. Schweitzer: — Abgeordneter Dr. Schweitzer: „Mene se od Vas nič ne prime! Ampak Vi ste nervozni! To se Vam jako slabo podaja!“ — Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Danes je nesrečen dan za vas! Nehajte raje! Če pred nehate, bolje je za vas!“)

Deželni glavar

(zvoni — die Glocke schwingend):

Prosim, da se gospoda govornika ne moti.

Poslanec dr. Tavčar

(nadaljuje — fortfahrend):

Nujna razprava je dalje nemogoča zategadelj, ker so pri tej stvari v prvem slučaju neobhodno potrebni tisti sodnijski akti, katere je imel v rokah gospod dr. Šusteršič! Treba pa je, da jih vpogleda cela slavna zbornica, ne pa samo on. (Poslanec dr. Šusteršič: Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Saj vam jih dam! Saj jih dam odseku! Saj jih bo odsek zahteval! Saj pride stvar pred odsek!“) Pride pa še drugi slučaj.

Jaz, častita gospoda, jako obžalujem, da je gospod dr. Šusteršič spravil ravno ta drugi slučaj v razpravo. Vršile so se demonstracije na kolodvoru, kar je lahko umljivo pri naših razmerah, in jaz se tudi strinjam s tem, da bi se bile od gotove strani lahko zaprečile te demonstracije. Polastila se je pa stvari sodnija, sodišče ima sedaj to zadevo v rokah in ako jo hočemo mi vestno in objektivno presoditi, moramo imeti ne samo priče, katere je zaslišal gospod dr. Šusteršič v svoji pisarni, ampak moramo imeti pred seboj celo sodnijsko preiskavo, celi akt, ako hočemo izreči pravično in objektivno sodbo. Nujnost nima nobenega drugega pomena, kakor onega, ki ga je navedel gospod dr. Šuklje, pardon gospod dr. Šusteršič, oziroma gospod dr. Schweitzer, (Poslanec dr. Šusteršič: Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Šukljeta imate zmiraj v glavi! Sami „š!“ namreč spraviti mene v nervoznost. (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Kdo je to rekel?“ — Poslanec dr. Schweitzer: — Abgeordneter Dr. Schweitzer: — „Jaz sem samo konstatiral, da ste nervozni. Pa recite, da niste!“ — Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Meni se pa ne zdi ravno, da je nervozen, ampak neroden!“) Mi ne bodemo razpravljali po receptu, ki ga je predlagal gospod dr. Šusteršič, ako hočemo braniti v resnici čast mesta! V tem pogledu je že gospod poslanec Hribar storil svoje dosti prej kot gospod dr. Šusteršič. (Poslanec dr. Schweitzer: — Abgeordneter Dr. Schweitzer: „A ne zopet Šuklje!“) Ko preiščemo stvar resno in temeljito, potem postopajmo tako, kakor nam bo velevala pamet. (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Kako postopate vi! Zaveznikov se boji, zaveznikov!“) Veselja pri tem ne bodemo napravljali Jakliču in dr. Šusteršiču! Nam ni za ta dva, ampak vsekar za resnico! Zategadelj ne moremo glasovati za nujnost, ker bi se potem reklo na zunaj, da mi vso to stvar samo bagateliziramo in jo pustimo izrabljati v obstrukcijske namene! Mi hočemo ostati pri stvari in nočemo s temi nameni ničesar skupnega imeti in zategadelj smo za to, da se stvar odstopi kot redni predlog odseku, ki naj potem o njej predloži temeljito in pravično poročilo. (Hrup in smeh na galeriji. — Lärm und Gelächter auf der Gallerie. — Deželni glavar

zvoni. — Der Landeshauptmann schwingt die Glocke — Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Šusteršič si je naročil galerijo!“ — Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Jaz nisem nobenega naročil! Vsaka stranka ima eno ložo! V našo ložo smejo vstopiti naši, v vašo ložo pa vaši ljudje!“ Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Danes ste nas že z osli zmerjali!“ — Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „No, tistega osla vzamem nazaj!“)

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Jaz moram seveda izjaviti, da se moram kot član narodno naprednega kluba pokoravati in danes glasovati proti nujnosti predloga, ki ga je stavil gospod poslanec dr. Šusteršič s tovariši. Pri tem pa moram oddati za svojo osebo posebno izjavo. Če bi ne bil vezan na disciplino, moram namreč jasno in razločno izjaviti, da bi glasoval za nujnost tega predloga zaradi tega, ker se mi zdi ta predlog umesten po vsem tem, kar smo doživeli dosedaj. Potem, kakor je korrespondenčni biro poročal v poslednjih letih o dogodkih v beli Ljubljani, ne more biti nobene dvojbe, da so ta poročila mnogo prispevala k temu, da se zunaj — da se v tujini — o našem mestu ne govori tako, kakor bi se lahko govorilo, da se ne smatra razmer v mestu za tako urejenih, kakor so urejene v resnici, da je naš narod trpel škodo vsled teh poročil in da je vsled teh poročil naravno trpelo tudi mesto Ljubljana precejšnjo škodo. Jaz imam v tej zadevi med svojimi gospodi tovariši nekak ekscipijonelen položaj. Posvečen sem namreč v oba slučaja, katera je spravil gospod dr. Šusteršič danes v razpravo, in moram pritrditi, kar se tiče prvega slučaja, da še danes prav iz srca obžalujem, da korrespondenčni biro, dasi sem jaz, kolikor je bilo v moji moči, informiral c. kr. deželno vlado o resničnem položaju, ni smatral za potrebno, da bi bil odvezel oni madež, kateri leži na tem mestu v resnici še dandanes, kateri madež se še dandanes drži tega mesta in njegovega prebivalstva, namreč, da se streljalo v kazinsko kavarno. Zaradi tega torej, ker taka poročila obžalujem iz vsega srca, in ker mi je ležeče na tem, da se varuje čast slovenskega naroda in mesta Ljubljane, kjer je varen v resnici vsak, naj govori katerikoli jezik, moram grajati, da korrespondenčni biro dosedaj še ni storil svoje dolžnosti.

Kar se tiče pa drugega slučaja, imam za svoje subjektivno prepričanje, da kadet Malitsch ni tista nedolžna ovčica, kakor ga slikajo, temveč da je vso rabuko, vsled katere se govori o podivjanosti slovenskega prebivalstva mesta Ljubljane, provzročil sam s provokatoričnim svojim nastopom. Vendar pa obžalujem, da danes, ker še teče sodnijska preiskava in ker bo sodnijska preiskava šele končno pokazala, v koliko je bil kadet Mallitsch sam kriv, da se mu je zgodilo to, kar se mu je zgodilo, ne

morem glasovati za nujnost. Splošno pa, kakor rečeno, ker je gospod dr. Šusteršič rekel, da bi se moralo v tej zbornici od popolnoma druge strani govoriti, kakor se je govorilo, moram izreči, da, če bi ne bil gospod dr. Šusteršič lansko leto upeljal obstrukcijskih nujnih predlogov in če ne bi bil dal povod, da moramo iz taktičnih nagibov glasovati proti vsakemu nujnemu predlogu, ker še ne verjamemo, da jih letos ne uporablja v obstrukcijske namene, — da bi bila v tem slučaju naša stranka gotovo prva, da varuje čast mesta Ljubljane in vlado opozori, da naj nikar ne pošilja v svet takih prehitrih in prenačelnih poročil, in da naj, če je stvar dokazana, poročila, ki so morebiti prenačeljena, popravi, da bo svet dobil pravi pojem o mestu Ljubljani. S to izjavo, katera pa je podana samo v mojem osebnem imenu in ne v imenu kluba naše stranke sklepam in želim v resnici, da bi korrespondenčni biro v bodoče nasproti mestu Ljubljani postopal drugače kakor dosedaj.

Pristaviti bi hotel še, da je mera, kakor se meri nam, mestu Ljubljani in slovenskemu narodu, in kakor se meri drugim narodom nejednaka, in prav živo imam pred očmi, kakšne nepatriotične demonstracije in izdajski nastopi se vrše mnogokrat v bližini naše dežele, v Trstu, in kako milo in rahlo omenja vsega tega korrespondenčni biro (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: „Res je!“ — Živahno odobravanje na galeriji. — Lebhaftes Zustimmung auf der Gallerie.)

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Krek ima besedo.

Poslanec dr. Krek:

Visoka zbornica! Tudi jaz bi se drznil izpregovoriti par besed v to, da bi priporočal nujnost predloga, ki ga je stavil gospod dr. Šusteršič, in sicer zlasti z ozirom na besede, katere smo ravnokar slišali od gospodov predgovornikov gospoda dr. Tavčarja in gospoda ljubljanskega župana Hribarja. Gospoda, ne samo to ni res, da bi se bilo z današnjim predlogom nameravalo postaviti kako past narodno-napredni stranki, ampak nasprotno je res, da je ravno razprava že dosedaj dokazala, da se je s tem predlogom dokazalo, da imamo z gospodi na tej strani mnogo skupnih stvari, in da mora priti čas, da bomo delovali složno in skupno. — Živahno odobravanje in ploskanje na levi in na galeriji. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links und auf der Gallerie.) Pokazalo se je, gospoda, zlasti to, da imamo vsi soglasno, kakor moram sklepati po izjavi gospoda dr. Tavčarja in gospoda Hribarja, da imamo v deželnem predsedniku nasprotnika našega slovenskega naroda, in da moramo proti njemu tudi skupno nastopati. Gospoda, to se je pokazalo pri današnji razpravi in že ta uspeh je velik. Potem pa preidem dalje in iz argumentov, katere je navajal gospod dr. Tavčar proti nujnosti, oziroma da opravičuje svoje glasovanje proti nujnosti, posnamem argumente, ki govore za to, da

bi Tavčar glasoval za nujnost. Gospod dr. Tavčar pravi, da zahteva reelnega uspeha in da je ta reelni uspeh zagotovljen — to so bila njegova izvajanja — še le potem, ako bi se stranke ali vsaj obe naši stranki sporazumeli o tej zadevi in bi po treznem presojevanju vseh aktov, ki so za to potrebni, potem dovršili poročilo, iz katerega bi se potem razvidelo, da imamo mi prav, oziroma da je treba varovati čast naše dežele proti tendencioznim poročilom korrespondenčnega urada. Gospoda, naš nujni predlog pač ne namerava ničesar drugega, kakor ravno zagotoviti tak reelni uspeh. Meni se čudno vidi, da je gospod poslanec Hribar izustil stavek, zakaj da se o tem razpravlja že danes. Pač, danes že, kajti že danes je imela napačna informacija javnosti ta reelni uspeh, da je nekaj naših dijakov po nedolžnem sedelu v temnici, danes že je reelni uspeh teh lažnjivih poročil ta, da misli tuja javnost, da smo mi narod ubijavcev, narod surovcev, narod, ki ne more trpeti nobenega tujca med seboj. Vsled tega je torej vsaka minuta izgubljena, ko ne storimo tega, kar moramo. Mi pa, mi ne moremo s svojega stališča drugače priti tukaj v zbornici in iskati stika z nasprotno stranko, kakor s predlogi, ker druga pot je za danes presekana, in dokler ne ugodite drugega pota, se nikar ne čudite, da mi na ta način iščemo stika s svojimi slovenskimi tovariši. Gospod dr. Tavčar je dejal, da, če bi se sprejela nujnost, ni mogoče doseči tega uspeha. Kaj se zgodi, če se sprjeme nujnost. V par besedah utemelji gospod dr. Šusteršič meritorno predlog in potem se izroči odseku, lahko tudi predlagate samostojen odsek in prepričan sem, da smem govoriti v imenu naše stranke, ako rečem, da se bomo mi tudi udeležili delovanja v tem odseku. (Živahno pritrdjevanje na levi. — Lebhaftes Zustimmung links). Tedaj to se lahko napravi in v vaših rokah, gospoda, je, da ta odsek dobi ta predlog v roke, ter se peča ž njim.

Za nas se ne gre za to, kaj da pravijo Anderwald in drugi, ampak za to, da mi kot zastopniki slovenskega ljudstva v tej deželi demonstriramo, kakor je rekel gospod dr. Šusteršič, pred svetom slovesno, da ne pustimo, da bi bila deželna vlada naša sokriva, da se vzdržujejo med tujci krivična mišljenja, kakor da bi bila naša dežela, naš narod, narod ubijavcev, narod surovcev. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi in na galeriji. — Lebhafter Beifall links und auf der Gallerie.) Jaz sem sam že večkrat imel priliko na Dunaju in tudi v tujini čuti o tem. Bil sem, da povem en slučaj, v tramvaju na Dunaju, kar zaslišim, da za menoj zabavlja eden čez Kranjce, kako da so surovi. Hitro sem se obrnil in rekel: „To ni res! Kje imate dokaze?“ On pa mi pravi: „Saj vsi časopisi tako pišejo, kako je kranjsko ljudstvo surovo.“ Gospodje, kaj naj rečemo na to, kedo je kriv, da to naše dobro ljudstvo, ki ne pozabi dobrega biriča, dobrega eksekutorja, ki žandarja hvali leta in leta, da to naše ljudstvo potem raznašajo po svetu kot narod ubijavcev in surovcev? Proti temu treba protestirati.

V nujnem predlogu sta navedena samo dva fakta, a ta dva fakta pomenjata princip, princip deželne vlade tukaj na Kranjskem.

Gospodje, mi moramo pokazati, da ne pustimo, da bi se čast našega naroda in čast naše dežele kratila na tak način. Ta princip se mora izpremeniti, in če je mož, ki se kot šef dežele drži tega principa, nesposoben, da bi izpremenil ta princip, potem naj si pomaga drugam.

Naše ljudstvo, smemo reči, se šteje za neotesano in vendar nam pričajo dejanske razmere, da mi nimamo razun češkega ljudstva v Avstriji tako izobraženega ljudstva, ki bi tako koprnelo po napredku in po duševni prosveti, kakor je naše ljudstvo. Za ta napredek našega ljudstva se imamo zahvaliti tudi boju, ki rodi ideje, ki rodi življenje.

Kedor živi sredi med ljudstvom in vidi, kako je napredovalo in kako je doseglo v svoji izobrazbi nek višek, o katerem še sanjali nismo pred 30 leti, bode potem z ozirom na to priznal čast temu ljudstvu. Naši ljudje se obnašajo dostojno, povsod na tujem, kamor pridejo, so spoštovani kot dobri, pošteni in talentirani ljudje. Če ima naše ljudstvo kako napako, je to ta, da pozna premalo živahnega temperamenta v obrambi svoje narodne časti in lasti. Gospodje, ali je to, da se na tak način postopa proti našemu narodu, kakor kaže vse postopanje naše deželne vlade, ali je to tudi, pravim, varovanje nemške posesti, med nami, ali je to po mišljenju vlade tudi nemška posest, da se mora o slovenskem ljudstvu trditi, da je surovo, da je divje, da je nezibraženo.

Mislím, da moramo to izvzeti iz nemške posesti. Če je pa to nemška posest, izjavljam, da bodemo zasledovali vse, kar imajo Nemci po krivici, in natančno ločili, kaj je nemška last in kaj je nemška posest. Ta boj bo opravičen, kajti naša last je naša čast in čast našega ljudstva in zato se hočemo boriti nasproti komurkoli, nasproti vladi in nasproti svojim drugim nasprotnikom. Kedor je torej te misli, naj glasuje z nami! (Frenetično odobravanje in ploskanje na levi in na galeriji. — Frenetischer Beifall und Händeklatschen links und auf der Gallerie.)

Deželni glavar:

Ekscelenca gospod deželni predsednik ima besedo.

K. k. Landespräsident Excellenz Freiherr von Hein:

Ich möchte, hoher Landtag, nur wenige Worte zu diesem Gegenstande heute sprechen und zwar möchte ich vor allem constatiren, daß ich der Erörterung dieses Gegenstandes, aber einer ruhigen und sachlichen Erörterung dieser Angelegenheit, gewiß nicht aus dem Wege gehen werde (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: — „Slovenski govorite!“) Eine Identificirung mit dem Correspondenzbureau und meiner Person müßte ich allerdings ausschließen, sage aber offen und aufrichtig, daß mir jene Correspondenzen, die gerade heute zur Erörterung gelangten, bevor sie abgesendet wurden, vollkommen bekannt waren. Aus diesem Grunde scheue ich eine ruhige

und ernste, nicht leidenschaftliche Debatte in diesem Gegenstande in gar keiner Weise und kann mich darüber nur freuen, wenn endlich einmal in diesem hohen Hause diese ganze Angelegenheit vollkommen klar gestellt wird auf Grund einer objectiven Untersuchung aller maßgebenden Umstände. Es ist so viel darüber in die Welt hinausposaunt worden, daß es im allseitigen Interesse gelegen ist, wenn endlich reiner Wein jedermann eingeschenkt und die Öffentlichkeit sich darüber klar wird, was in dieser sogenannten Kasino-affaire geschehen und was nicht geschehen ist. Im vorigen Jahre hätte diese ganze Angelegenheit ihre vollständige Klärung gefunden, wenn die gerichtliche Untersuchung sich mit jenem Gegenstande, um den es sich eigentlich handelt, mit dem angeblich oder factisch gefallenen Schusse, hätte beschäftigen können. Diese gerichtliche Verhandlung konnte aber nicht stattfinden, weil man einer Person, die in dringendem Verdachte stand, Täter zu sein, nicht habhaft werden konnte. (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Ker dejanja ni bilo!“) Nun, über das werden wir noch reden, ob es nicht der Fall war. Es sind heute die Aussagen vieler Zeugen verlesen worden, die überraschend decidirt behaupten, es sei geschossen worden. Darüber, meine ich, wird eine ruhige Auseinandersetzung vollkommen am Platze sein und ich möchte deswegen diesen Fall heute nicht weiter erörtern, weil nach vorausgegangenener Untersuchung im Ausschusse Gelegenheit geboten sein wird, dem hohen Hause mit allen Details zu kommen, und dann wird zwar nicht der hohe Landtag, aber die Öffentlichkeit das Tribunal sein, das über die Sache entscheiden und sich eine bestimmte Meinung bilden wird darüber, welche Zeugenansagen sie beachten und welchen Zeugenansagen sie weniger Glauben beimessen kann, und ebenso bezüglich des sehr markanten Gutachtens der Sachverständigen.

Was nun den Fall Malitsch anbelangt, so kann ich nur wiederholen, was allseitig hervorgehoben wurde, daß es sich um einen höchst bedauerlichen und betrübenden Fall handelt. Demgegenüber möchte ich nur bezüglich der „Zai-bacher Zeitung“, die da zum Angriffspunkte genommen wurde, erwähnen, daß die betreffende Notiz in der „Zai-bacher Zeitung“ kaum 8 oder 10 Stunden später erschienen ist, als der Vorfall sich factisch zugetragen hat. Deswegen heißt es in dieser Notiz auch: „Die Details dieses Vorfalles sind bis zur Stunde noch nicht festgestellt.“ Das entspricht vollständig den Tatsachen, wie sie damals, zur Stunde, als das Blatt erschien, standen. Die Details waren damals nicht festgestellt, ich kann aber auch nicht sagen, daß sie heute festgestellt sind, es wäre übereilt. Es ist ja möglich, daß von Seite des Rabetten Malitsch provocatorisch aufgetreten wurde, allein — und es müssen beide Möglichkeiten ins Auge gefaßt werden — es kann auch sein, daß ein provocatorisches Auftreten nicht stattgefunden hat. Wir wissen das heute noch nicht und ich glaube, jedes Urtheil darüber wäre noch verfrüht.

Ich glaube also, daß bezüglich jener Notiz Niemand einen Vorwurf verdient. Damals konnte man weder schreiben, dieser Überfall habe infolge einer Provocation stattgefunden, noch konnte man schreiben, es war keine Provocation vorausgegangen; das einzig Entsprechende war, zu sagen: Die näheren Details sind bis zur Stunde noch nicht festgestellt.

Nun wurde der Vorwurf erhoben, daß man nicht jetzt schon diese Details, die damals noch nicht festgestellt waren, irgendwie in der „Laibacher Zeitung“ vorgebracht hat. Es liegt mir hier ein vom 17. September datierter und am 19. September eingelangter Bericht des Stadtmagistrates vor und in diesem Bericht heißt es (bere — liest):

„Kar se pa tiče dogodjaja, da je bil kadetni vezbenik Malitsch kljubu sicer mirnemu čakanju množice napaden, je zadeva še premalo pojasnjena, da bi se moglo o njenih vzrokih kaj natančnega poročati in bo sodna preiskava, kateri bodo služili deloma tudi tukajšnji zapiski s pričami in nekaterimi osumljenci kot podlaga, dognala resnico.“

Ich glaube, daß dieser Standpunkt des Stadtmagistrates der vollkommen richtige ist und mit dem muß ich mich auch identifizieren: „Sodnijska preiskava bo dognala resnico“ und bevor diese Gerichtsverhandlung nicht stattgefunden hat, halte ich jede weitere diesbezügliche Diskussion für verfrüht, denn nur dann, wenn einmal die Zeugen vor der Öffentlichkeit unter Eid ausgesagt haben werden, und wenn auch der arme verunglückte Malitsch vor Gericht wird einvernommen sein, dann erst werden wir alle ein klares Bild bekommen darüber, was sich am Unglücksabende wirklich zugetragen hat. Heute aber ist die Sache noch viel zu wenig klargestellt und ein Urteil wäre deshalb verfrüht.

Ich glaube also meinem Bedauern Ausdruck geben zu müssen, daß sich dieser Vorfall überhaupt ereignen konnte, noch mehr müßte ich es bedauern, wenn durch eine voreilige Erörterung dieser Angelegenheit der gerichtlichen Entscheidung hierüber irgendwie vorgegriffen werden würde. Im Gerichtssaale, dort wird alles klargestellt werden und ich kann nur die Zusicherung geben, daß das volle und richtige Ergebnis und der Verlauf dieser Gerichtsverhandlung ganz sicherlich sowohl in der „Laibacher Zeitung“ als auch, soweit das k. k. Korrespondenzbureau in Frage kommt, in anderen Blättern zur Veröffentlichung gelangen wird. Damit ist aber auch in dieser Sache mit Rücksicht auf das Stadium, in welchem sie sich befindet, jede weitere Erklärung meinerseits ganz ausgeschlossen, denn ich kann weder behaupten, daß provociert wurde, noch kann ich behaupten, daß nicht provociert wurde, darüber herrscht vorderhand noch vollständige Unklarheit, und nur der ordnungsmäßige gerichtliche Prozeß ist geeignet, uns die von uns allen gewünschte Wahrheit auch wirklich zu bringen. Das müssen wir abwarten und je früher die gerichtliche Verhandlung zu Ende geführt wird, desto wünschenswerter erscheint dies, damit endlich auch dieser Fall zuverlässig klargestellt wird auf Grund jener gesetzlichen Bestimmungen, die ja eigens geschaffen wurden, um das helle Licht der Wahrheit zu Tage zu bringen. Daß dies geschehe, ist mein einziger Wunsch.

Deželni glavar:

Nadalje se je oglasil k besedi gospod poslanec Drobnič.

Poslanec Drobnič:

Jaz sem slišal gospode, ki so govorili, in sem vse razumel, kaj so govorili, ker so govorili slo-

venski. To je pa naravnost nečast deželi Kranjski, da je gospod deželni predsednik baron Hein, ki jim je odgovarjal, govoril samo nemški, česar jaz ne razumem in proti temu protestiram. (Odobranje na levi in dolgotrajno hrupno pritrdjevanje, ploskanje in živijo-klici na galeriji. — Beifall links und lang anhaltende, lärmende Zustimmung, Händeklatschen und „Živijo“-Rufe auf der Gallerie)

Deželni glavar:

(zvoni — die Glocke schwingend)

Dokler ta šum traja, se ne more razpravljati. Prekinem sejo! (Zapusti sedež. — Verläßt den Sitz. — Po prestanku: — Nach einer Pause:)

Deželni glavar:

Predno bomo nadaljevali, moram opozarjati, da se na ta način ne more postopati. Vsak govornik ima prostost govoriti, če se pa vsak z galerije moti, moram se posluževati pravice, katero mi daje § 2. opravnega reda. Ker se meni zdi, da gospodje poslušalci tega paragrafa ne poznajo, ga bom prečital, ob enem pa izjavljam, da, če se bo še enkrat ponavljal takhrup in ustavljal mirno zborovanje, bom dal galerijo izprazniti.

§ 2. opravnega reda se glasi (bere: — liest:)

„Seje deželni glavar ustanavlja, začenja in sklepa (§ 33. d. r.); on čuje nad izvrševanjem opravnega reda, daje besedo govornikom, in stavi vprašanja zastran glasovanja, izreče tega izid, skrbi za red v deželnem zboru, in ima pravico, ako nastane nepokoj, sejo pretrgati ali jo skleniti, nepokojne poslušalce odpraviti, in če ni drugače, zapovedati, da se poslušalski prostori izpraznijo . . .“

To meni veleva opravljeni red in dolžan sem postopati tako nasproti vsem poslancem, zakaj enkrat se terorizira ena, enkrat druga stranka, če imajo galerije pravico tako nastopati. Izjavljam torej, če bo galerija še enkrat na ta način vmes posegla in provzročila najmanjši nemir, da jo bom dal izprazniti, ali pa bom sejo zaključil, ako ne bo mogoče nadaljevati.

Torej gospod poslanec Drobnič je pri besedi.

Poslanec Drobnič:

Sem že končal in le še pristavljam, da protestiram proti temu, da se od strani vladnega zastopnika nemški govori, in zahtevam, da se v prihodnjih sejah govori slovenski. (Odobranje na levi. — Beifall links.)

Deželni glavar:

Ekscelenca gospod deželni predsednik ima besedo.

k. k. Landespräsident Excellenz Freiherr von Hein:

Noch eine persönliche Bemerkung! Der Herr Abgeordnete Dr. Kref hat mich als einen „nasprotnik slovenskega naroda“ beziehungsweise als einen Gegner oder Feind der slovenischen Nation bezeichnet. Ich muß

diesen Anwurf zurückweisen, denn ich glaube mich im Lande immer als einen warmen Freund des slovenischen Volkes bewiesen zu haben. (Poslanec ekscelenca baron Schwegel: — Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel: „Sehr richtig! — Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Za božjo voljo, tega ne govorite! Vsaj vas bomo mirno poslušali, ampak kaj takega ne govorite!“) Ich wundere mich nur, daß der Herr Landeshauptmann diesen Vorwurf so ruhig hingenommen hat, ich nehme ihn sehr ruhig hin, er trifft mich eigentlich nicht.

Was den Protest dagegen anbelangt, daß ich heute in dieser Angelegenheit deutsch gesprochen habe, so verweise ich nur auf die Staatsgrundgesetze und auf den Umstand (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Da ne znate slovenski! Da nemški znate, slovenski pa ne!“), daß in Krain beide Sprachen, die deutsche und slovenische, gleichberechtigt sind, und daß der Vertreter der Regierung von dieser Bestimmung auch Gebrauch machen kann, daß es mir freisteht, deutsch oder slovenisch — ich kann ja slovenisch (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Ampak kako! In kadar se vam ljubi, govorite slovenski!“) — zu sprechen. Ich habe heuer fast ausschließlich slovenisch gesprochen, ich werde auch wieder slovenisch sprechen, aber das, wann ich deutsch zu sprechen habe, oder wann ich slovenisch zu sprechen habe, das lasse ich mir nicht vorschreiben. Ich bitte die Herren auch weiter zu bedenken, es handelt sich um einen persönlichen Angriff, der auf mich gemacht wurde. Sie haben als angreifender Teil eine viel günstigere Situation, Sie haben Alles für sich, Sie haben namentlich den großen Schild der Immunität für sich, — ich habe nichts als das Wort, das ist meine einzige Waffe und diese einzige und beste Waffe finde ich in meiner Muttersprache (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „No pa nas pustite, pa pejte stran, če ne znate slovenski!“ — Poslanec ekscelenca baron Schwegel: — Abgeordneter Excellenz Freiherr v. Schwegel: „D natürlich!“) und die werden Sie mir nicht nehmen, die lasse ich mir auch nicht nehmen. (Odobranje na desni. — Beifall rechts.)

Deželni glavar:

K besedi se je še oglasil gospod poslanec Pogačnik in sicer za stvarni popravek.

Poslanec Pogačnik:

Slavni zbor! Gospod poslanec dr. Tavčar je v svojem govoru trdil, da sem bil jaz tisti, ki je izdal načrt kluba, po katerem bi hoteli v sedanjem zasedanju deželnega zbora prvo priliko porabiti, da v kakršnikoli si bodi obliki spravimo slučaj Malitscha pred zbornico. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Res je!“) Jaz izjavljam, da tega nisem mogel storiti, ker od afera Malitscha do tistega časa, ko je ta notica v „Narodu“ izšla, nisem imel prilike govoriti o tej stvari in sploh o nobeni stvari, kar se tiče deželnega zbora, z nikomur naših poslancev.

Trdil je gospod poslanec dr. Tavčar, da bi bil jaz tudi rekel, da je za stranko nekako dobro došla ta afera Malitsch (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „V Radovljici ste rekli!“). Ko bi bil jaz te besede rekel (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Vsaj ste jih!“), danes jih vzdržujem. Afera je tako nečastno iztekla ravno za gospode, ki so hoteli zagovarjati afero Malitsch, še ko je šef politične uprave, najvišji uradnik, pri nas se drznil, Malitscha ki je ljudstvo izzival in s takimi psovki pital, obiskati, kar do danes v „Slovincu“ še ni preklicano, jaz sem menil, da bo ta škandal morda prvo sredstvo, da se združijo vse slovenske stranke, da bi iskale, kje naj bo prvi odpor. To je mogoče in bi danes še trdil in želel, da bi se slovenski poslanci enkrat skupno postavili proti deželni vladi, proti ekscelenci baronu Heinu, ki živi le od razpora, ki je med nami.

Deželni glavar:

Ekscelenca gospod deželni predsednik ima besedo.

K. k. Landespräsident Excellenz Freiherr von Hein:

Der Herr Abgeordnete Pogačnik hat mir einen Vorwurf daraus gemacht, daß ich den armen, schwerverwundeten Malitsch besucht habe. Ich möchte ihm diesbezüglich mit drei Argumenten entgegenreten.

Erstens erachte ich es als eine Christenpflicht, Kranke zu besuchen. (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Demonstranten!“) — Demonstranten besucht man auf der Gasse, aber nicht wenn sie am Krankenbette sind.

Zweitens erachte ich es als eine sociale, als eine gesellschaftliche Pflicht, wenn in einer bekannten Familie, mit der man sonst verkehrt, ein Unglück geschieht, daß man sie besucht und ihr seine Teilnahme ausspricht. Ich glaube, das ist gewissermaßen eine sociale Pflicht.

Dann, und drittens ist die ganze Geschichte nicht wahr, — ich war gar nicht dort. (Živahna veselost na desni in v središču. — Lebhaftes Heiterkeit rechts und im Centrum. — Poslanec Pogačnik: — Abgeordneter Pogačnik: „Zakaj ste pa šele čez en teden preklicali?“) Warum soll ich dementiren? Wollte ich solche Kleinigkeiten jedesmal richtig stellen, so müßte ich ein förmliches Bureau für Dementirungen errichten. (Poslanec Pogačnik: — Abgeordneter Pogačnik: „Zakaj pa je v ‚Narodu‘ dementirano?“) Wie der „Narod“ dazu gekommen ist? Ich habe zufällig mit Dr. Tavčar gesprochen und ich habe gesagt, daß ich einem eventuellen Angriffe in dieser Sache ruhig entgegenstehe: ich war nicht dort. Und ich war auch nicht dort; aber wenn ich es gewesen wäre, so wäre das nur natürlich, weil es Christenpflicht ist und weil es eine sociale Pflicht ist, in einem solchen Falle in der Familie vorzusprechen.

Ich bitte das hohe Haus, dies zur Kenntniß zu nehmen. (Odobranje na desni. — Beifall rechts.)

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Schweitzer ima besedo.

Poslanec dr. Schweitzer:

Slavni zbor! Gospod dr. Tavčar je v obširnem govoru utemeljeval nazor narodno-napredne stranke, da ta stvar ni nujna. Kedor pa je poslušal zagovor ekselence gospoda deželnega predsednika barona Heina, ta se je gotovo moral prepričati, da, če je kaka stvar nujna, je ta naš predlog nujen. Kajti gospod deželni predsednik je sam priznal jasno in odločno, da deželni vladi ta dva slučaja, ki sta se omenila danes, še danes nista jasna, da deželna vlada ne ve, ali je ta kriv, ali je oni kriv. Vse jedno pa korrespondenčni biro deželne vlade daje med svet taka poročila, kakor da bi bili Slovenci sami ubijalci in lopovi. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „To nam je že Krek povedal!“) Če to ni napačno poročanje in če to ne zahteva, da se precej dobi remedura proti takemu postopanju, potem ne vem, kaj je uujno. Gospod dr. Tavčar je vedno imenoval v svojem govoru imena Šuklje, Šusteršič, Schweitzer, Jaklič, zaryl se je torej v neko osebno naziranje v tej stvari, nam pa ni za osebe nič, nam je samo za stvar, nam se gre za to, da se taka krivična, izmišljena poročila ne širijo okoli, da se s tem ne škoduje naši deželi. Gospod dr. Tavčar naj si da svetovati od svojega tovariša na levi, gospoda župana Hribarja, ki mu bode gotovo povedal, da so take reči v največjo škodo našemu prebivalstvu in naši deželi. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Priznavam to!“) Mi vam podajamo roke, da v narodnih stvareh skupno nastopimo. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Zakaj pa stvar potem spravite kot nujen predlog v zbornico!“) Če pa vi nočete tega, potem zadene vsa krivda samo vas. (Pritrjevanje na levi. — Zustimmung links.)

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Krek ima besedo.

Poslanec dr. Krek:

Jaz samo prav na kratko izjavljam, da sem, kakor hitro je po slovenski razpravi, ko je bil predlog vložen od slovenske strani, gospod deželni predsednik poprijel za besedo, šel iz dvorane in tudi nisem slišal, kaj je govoril. Slučaj pa, ki se je ravno sedaj zgodil z gospodom poslancem Drobničem, to je dokaz, kako v resnici nesmiselna je taka centralna vlada, ki trpi v deželi s pretežno slovensko večino moža, ki se ne more razgovarjati s to večino, kakor se spodobi. Ta slučaj je tipičen. Naše ljudstvo ima pravico voliti svoje zastopnike, najsi bodo tudi nevešči nemškega jezika. Do tega vendar še nismo prišli, da bi se smelo zahtevati, da morajo deželni poslanci pri nas na Kranjskem biti večči nemškega jezika. Če se pomisli, kako se dela z našim življenjem na Štajerskem, v Istri, nas mora oblitati rudečica, ako proti temu me protestujemo po svoji sili.

Gospoda! Jaz mislim, da more današnji dan imeti usodnih, lepih posledic za nadaljnji razvoj

naše politike, danes je mogoče saj srca nekako pripraviti, da bomo v skupnih stvareh postopali skupno. Prva točka danes pa je po tem, kar se je zgodilo in kar se je prej od te strani govorilo, da se obrnem proti sedežu deželnega predsednika in Vam zakličem: Tam je naš Aman!

(Živahno odobravanje in ploskanje na levi in na galeriji. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links und auf der Gallerie.)

Deželni glavar:

Prosim zavzeti sedaj sedeže, da se bo glasovalo o nujnosti predloga gospoda poslanca dr. Šusteršiča.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Gospodje poslanci, ki so za nujnost tega predloga, izvolijo vstati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog je padel. Torej je z njim sedaj ravnati kot s samostalnim predlogom, ter pride isti na dnevni red prihodnje seje.

Gospod poslanec dr. Schweitzer se je oglasil k besedi v formalnem oziru.

Poslanec dr. Schweitzer:

Predno preidemo na dnevni red, bi stavil še na častitega gospoda deželnega glavarja neko vprašanje v formalnem oziru.

Od 5. točke pa do 24. točke so na dnevnem redu samo ustna poročila različnih odsekov. Jaz konstatujem, da opravični red zahteva v § 29, da se mora vsako odborsko poročilo najmanj 48 ur, predno pride v deželnem zboru na obravnavo, poslancem razdeliti; drugi odstavek § 27. pa pravi, da se mora vsako odborovo poročilo izročiti deželnemu glavarju, da ga da umnožiti in razdeliti. Torej ta dva paragrafa sta v bistveni zvezi in popolnoma jasno je, da bi se bila morala vsa ta poročila 48 ur prej tiskana dostaviti poslancem, predno so se smela postaviti na dnevni red. Mi se strogo držimo poslovnika, prvič zaradi tega, ker je nam vsem kot zakon dan, drugič zaradi tega, ker si more manjšina le ob roki poslovnika napraviti svoje pravice, in končno zaradi tega, ker je večina s svojim postopanjem v odsekih onemogočila vsako delo. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „To ni res!“) Večini za pajace pa ne bomo, da bi hodili noter v zbornico in kar jemali njena poročila na znanje, — to smo že jasno povedali in razložili. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Saj vam ne verujem!“) Mi moramo vedeti, kaj se bode v zbornici poročalo, da bomo varovali koristi in interese volilcev, ki so nas poslali sem. Zaradi tega moramo za to, da sodelujemo v tej zbornici, zahtevati, da se strogo ravna po določilih opravičnega reda. Vprašam torej častitega gospoda deželnega glavarja, je-li on pripravljen, te proti opravičniku na dnevni red postavljene točke izločiti iz dnevnega reda, in protestujem, da bi se te točke obdržale na dnevnem redu.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Schweitzer ima popolnoma prav, če se sklicuje na § 29. pravnega reda, ki je nam vsem znan in o katerem ni nobene dvoma, da velja; postavil sem te točke na dnevni red, ker je bilo to postopanje že več kakor 20 let običajno in nobeden ni proti temu postopanju ugovarjal, katero služi le v olajšavo obravnav in prihranitev stroškov, katere bi povzročil tisek vseh odsekovih poročil. Ker pa gospod poslanec dr. Schweitzer temu ugovarja, je popolnoma umevno, da se danes o teh točkah ne bo razpravljalo, temveč se bodo poročila tiskala ter 48 ur prej tiskana razdelila gospodom poslancem, predno pridejo v obravnavo v deželnem zboru.

S tem je pa tudi dnevni red končan razun 25. točke, katera pride sedaj na vrsto.

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Da se ne bo morebiti večini odsekov očitalo, da nista natančno poznala pravnega reda, tedaj kot načelnik finančnega odseka in naprošen tudi po gospodu načelniku upravnega odseka danes tukaj konstatujem, da je obema odsekoma pravilni red popolnoma dobro znan. Ako sta se pa vendar odločila gospoda deželnega glavarja naprositi, da dene na dnevni red ustna poročila teh dveh odsekov, storila sta to zaradi tega, ker se je več kakor 20 let sem vedno na ta način postopalo in ker je visoka zbornica s soglasno odobritvijo tega načina se nekako sama zase izrekla za spremembo dotičnega paragrafa pravnega reda. Kakor hitro se pa samo en član te visoke zbornice oglasi proti temu načinu poročanja, je potreba, da odseki pismeno poročajo in bodeta finančni in upravni odsek to tudi storila. Opozarjam pa na posledice, ki bodo vsled tega nastale. Prvič se bo vsaka stvar zavlekla in odseka sta imela pred očmi, da je treba jako hitro poslovati, ker imata odkazanih toliko predlog od 4 let sem, drugič pa, in to je bil glavni moment, ki je vodil oba odseka, pride ozir na silno velike stroške, ki bi jih povzročala tiskana odsekova poročila. Mora se reči, da se gre za kakih 10.000–15.000 K stroškov, ki se bodo takorekoč za nič ven vrgli. (Poslanec dr. Tavčar: „Zakaj ne daste tega za bedno prebivalstvo?!“ Klici na levi: — Ruße links: Saj se mora poročilo itak potem v stenografičnem zapisniku tiskati! Ako se tiska preje ali pozneje, s tem se stroški ne zvišajo!)

Trditvev gospoda poslanca dr. Schweitzerja, da bi gospodje poslanci brez pismenih poročil ne mogli zadobiti potrebnih informacij o tem, kaj se razpravlja v zbornici in bi ne mogli ti gospodje poslanci zadostno varovati koristi svojih volilcev, ta trditvev je iz trte izvita, zakaj pismena poročila se lahko napravijo čisto kratko in se lahko na kratko utemeljujejo, glase se na primer lahko tudi samo: „Predlog odsekov je,“ in iz takega poročila se častiti

člani visoke zbornice ne bodo mogli čisto nič več poučiti, kakor če se ustno poroča. Sicer je pa mogoče slediti tudi ustnim poročilom, in kakor so dosedaj več kakor 20 let gospodje poslanci jim mogli slediti in pri tem zadostno varovati koristi svojih volilcev, tako bi bilo tudi tem gospodom to mogoče, če bi ostalo pri ustnih poročilih. S tem, da so se oglašili proti ustnim poročilom, so vrgli krinko z obraza in pokazali, da jim je obstrukcija sredstvo črez vse.

Deželni glavar:

Prekinem sejo v svrhu, da se gospodje poslanci dogovore glede dopolnilnih volitev v finančni in upravni odsek in glede volitve ustavnega odseka.

(Seja prestane ob 1 uri 40 minut popoldne in se nadaljuje ob 2. uri 15 minut popoldne. — Die Sitzung wird um 1 Uhr 40 Minuten Nachmittags unterbrochen und um 2 Uhr 15 Minuten Nachmittags wieder aufgenommen.)

Deželni glavar:

(Pozvoni. — Das Glockenzeichen gebend.)

Prosim gospode poslance, da izvolijo oddati listke za dopolnilne volitve v finančni odsek.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Prosim oddati listke za upravni odsek.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Prosim še oddati listke za ustavni odsek.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Prosim prevzeti skrutinij za finančni odsek gospoda poslanca župana Hribarja in Ulma.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Skrutinij za upravni odsek prosim prevzeti gospoda poslanca dr. Schafferja in dr. Tavčarja.

(Zgodi se. — Geschieht.)

In za ustavni odsek prosim, da prevzameta skrutinij gospoda poslanca dr. Krek in dr. vitez pl. Schoeppel.

(Zgodi se. — Geschieht. — Po prestanku. — Nach einer Pause.)

Deželni glavar.

Gospod poslanec Hribar ima besedo, da naznani izid dopolnilnih volitev v finančni odsek.

Poslanec Hribar:

Za finančni odsek je bilo oddanih 19 glasovnic. Vse te glasovnice se glase na gospode poslance dr. Tavčar, dr. Ferjančič, Pirc, dr. vit. pl. Schoeppel in Ulm.

Deželni glavar:

Ti gospodje so torej izvoljeni.

Der Herr Abgeordnete Dr. Schaffer hat das Wort zur Mitteilung des Resultates der Ergänzungswahlen in den Verwaltungsausschuß.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Für den Verwaltungsausschuß sind 19 Stimmen abgegeben worden und es erscheinen einstimmig gewählt die Herrn: Dr. Majaron, Božič, Baron Wurzbach, Baron Rehbach und Luckmann.

Deželni glavar:

Imenovani gospodje so torej izvoljeni.

Prosim naznaniti še izid volitve ustavnega odseka.

Abgeordneter Dr. Mit. v. Schoeppl.

Bei der Wahl in den Verfassungsausschuß wurden 34 Stimmzettel abgegeben und entfallen je 34 Stimmen auf die Herren: Dr. Ferjančič, Grasselli, Dr. Tavčar, Dr. Schaffer, Dr. Schoeppl, Barbo und Schwegel, je 33 Stimmen auf die Herrn: Dr. Kref, Dr. Schweiger, Dr. Šusteršič und Jaklič, 30 Stimmen auf Michael Arfo, 3 Stimmen auf Arfo.

Deželni glavar:

Torej so tigospodje izvoljeni.

Prosim, da se častiti gospodje ustavnega odseka takoj sedaj konstituirajo in si izvolijo načelnika. (Po prestanku. — Nach einer Pause.)

Deželni glavar:

Naznanjam, da se je ustavni odsek konstituiral in si izvolil gospoda poslanca dr. vit pl. Schoeppla za načelnika in gospoda poslanca Grassellija za namestnika.

Torej je dnevni red končan in mi preostaje le še naznaniti, da ima verifikacijski odsek sejo takoj sedaj po javni seji, istotako tudi upravni odsek.

Finančni odsek ima pa sejo v torek dne 4. t. m. ob 11. uri dopoldne.

Na dnevni red prihodnje seje pride utemeljevanje samostalnega predloga gospoda poslanca dr. Šusteršiča glede c. kr. korrespondenčnega urada, potem dopolnilna volitev v prizivno komisijo za osebno dohodnino in pa v pridobninsko deželno komisijo in nadomestna volitev v prizivno komisijo za osebno dohodnino in prosim gospode poslance, da se glede teh volitev že poprej dogovorijo, da se ne bo takrat preveč časa izgubilo. Potem pa pridejo na dnevni red še vsa tista odsekova poročila, ki bodo o pravem času tiskana ter gospodom poslancem dostavljena 48 ur pred prihodnjo javno sejo, katera bo v petek dne 7. t. m. ob 10. uri dopoldne.

Sklepam sejo.

Konec seje ob 2, uri 40 minut popoldne. — Schluß der Sitzung um 2 Uhr 40 Minuten Nachmittag.

